

Janakkala

**Janakkalan kunnan
esiopetussuunnitelma 1.8.2026**

Sisällys

Janakkalan kunnan esiopetussuunnitelma 1.8.2026.....	1
Johdanto	4
1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	4
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	5
2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	5
2.1.1 Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	6
2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	8
2.3. Arvoperusta.....	9
2.4. Oppimiskäsitys.....	10
2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	10
3. Esiopetuksen toimintakulttuuri.....	14
3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	17
3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa	21
3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	23
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	25
4.1. Monipuoliset työtavat	25
4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	25
4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.....	27
4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.....	33
4.5. Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa	33
5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki	33
5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen	34
5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	34
5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen	35
5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot	37
5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen	40
5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi.....	42
5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma	43
5.3.3. Tukea koskeva päätös	44
5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö.....	46
5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö	46
5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö	46
5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä.....	47
5.5.1. Varhennettu oppivelvollisuus	48
5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	50
5.5.3. Muut opetuspalvelut	51
5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä	52

5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen	52
6. Opiskeluhoolto	53
6.1. Esiopetuksen opiskeluhoollon järjestäminen	53
6.2. Yhteisöllinen opiskeluhoolto	54
6.3. Opiskeluhooltosuunnitelmat.....	54
6.4. Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	54
7. Eryyiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus	55

Johdanto

Janakkalan esiopetussuunnitelma perustuu Opetushallituksessa laaditun valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2014, jota on päivitetty 18.12.2025 ja 10.4.2026. ([Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014](#)) Esiopetussuunnitelman laatimiseen ovat osallistuneet esiopetuksen henkilöstö, varhaiskasvatuksen johtotiimi ja konsultoivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat. Opetussuunnitelman laatimisessa on huomioitu lasten ja huoltajien osallisuus erilaisten kyselyiden avulla. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstöllä, huoltajien edustuksella sekä hyvinvointialueen opiskeluhoitohenkilöstön edustuksella on ollut mahdollisuus tutustua ja kommentoida paikallista esiopetussuunnitelmaa.

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys¹, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus.²

Janakkalan kunnassa esiopetussuunnitelma on laadittu Opetushallituksen perusteiden mukaisesti ja sitä noudatetaan kunnan kaikissa esiopetusta antavissa toimipaikoissa. Esiopetussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat. Janakkalassa toimipaikkakohtaiset kehittämistavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet kirjataan toimipaikan lukuvuosisuunnitelmaan, jota arvioidaan kaksi kertaa vuodessa. Lukuvuosisuunnitelmat sisältävät toimipaikkakohtaiset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Janakkalan esiopetussuunnitelma löytyy kunnan nettisivuilta sekä esiopetusryhmien ilmoitustauluilta. Huoltajia tiedotetaan lukuvuosisuunnitelmista esiopetuksen tutustumispäivissä sekä huoltajien illoissa. Huoltajien mielipiteitä kuunnellaan ja heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetuksessa lapsilla on perusopetuslain³ turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisen esiopetuksen työpäivänä sekä heidän tarpeidensa mukaista oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea⁴. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tukeen⁵ kuuluva lapsikohtainen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan luvun 5 mukaisesti⁶.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen⁷. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi ovat osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä⁸. Arvioinnissa voidaan hyödyntää opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisen KOSKI-palveluun tallennettuja tietoja⁹. Janakkalassa esiopetus on varhaiskasvatuksen järjestämää. Esiopetusryhmät toimivat päiväkodeissa ja koulujen tiloissa.

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 14 §

² Valtioneuvoston asetus (422/2012)

³ Perusopetuslaki 30 §

⁴ Perusopetuslaki 20 a § (1090/2024)

⁵ Perusopetuslaki 4 a luku

⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2

⁷ Perusopetuslaki 21 § (1296/2013)

⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2

⁹ Laki valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä (884/2017) 4 §

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla¹⁰.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään ja järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja oppimisvaikeuksien ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tukeen.¹¹

Esiopetuksessa tärkeää on vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen. Toiminnassa ja kaikissa oppimisympäristöissä otetaan huomioon ryhmän lasten omat lähtökohdat, kokemukset ja aiempi osaaminen. Ryhmässä opitaan arvostamaan yhdenvertaisuutta, tasa-arvoisuutta ja jokaisen ainutlaatuisuutta.

2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Kunta on velvollinen järjestämään esiopetusta alueellaan asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna.¹²

Perusopetuslain¹³ mukaan esiopetuksen tavoitteena on tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja, ja taitoja ja edistää liikunnallista elämäntapaa.¹⁴ Esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämisen tehtävä.¹⁵

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden¹⁶, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia.¹⁷ Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat maksuttomia.¹⁸ Janakkalan kunnassa sivistysjohtaja vahvistaa lukuvuosittain työ- ja loma-ajat, joiden mukaisesti esiopetus toteutetaan. Esiopetuskielenä Janakkalassa on suomi ja tarvittaessa opetus muilla opetussuunnitelman perusteissa mainituilla kielillä järjestetään yksilökohtaisesti lapsen tarpeiden mukaan. Varhennetun oppivelvollisuuden¹⁹ (voimassa 1.8.2026 alkaen) päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa **5.5.1**. Esiopetuksessa olevat lapset voivat olla myös esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa.

¹⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 4

¹¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 4

¹² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 4-5

¹³ Perusopetuslaki 2 §

¹⁴ Perusopetuslaki 2 §

¹⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 5

¹⁶ Perusopetuslaki 9 §

¹⁷ Perusopetusasetus 3 § (309/2021)

¹⁸ Perusopetuslaki 31 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (1225/2020)

¹⁹ Oppivelvollisuuslaki 2 §

- Harrastus- ja kerhotoiminnan suunnittelussa tärkeää kuulla lapsia ja huomioida erityisesti vähän liikkuvat lapset ja nuoret

Liikkumisen hyödyt ja hyvinvointi

Liikkuminen tukee mm. oppimista, keskittymistä, jaksamista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia.

- Lapsille ja huoltajille tehdään näkyväksi liikkumisen positiivisia vaikutuksia (leops-keskustelut, ohjattu toiminta, vanhempainillat)
- Liikunnallinen elämäntapa tukee ja parantaa monipuolisesti lasten oppimista, sosiaalisia taitoja ja yhteisöllisyyttä, tarkkaavaisuutta, työmuistia ja toiminnanohjausta, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja viihtyvyyttä esiopetuksessa
- Liikkumista ja taukoja hyödynnetään vireystilan säätelyssä
- Pidempiaikaisena tavoitteena on lapsena opittujen toimintamallien siirtyminen aikuisuuteen

Rakenteet ja oppimisympäristöt

Päiväkodin tilat, välineet ja arjen järjestelyt tukevat ja kannustavat liikkumiseen ja fyysiseen aktiivisuuteen.

- Liikunta- ja ulkoiluvälineet helposti saataville
- Pihat ja sisätilat aktiiviseen käyttöön
- Lähiympäristön ja luonnon hyödyntäminen
- Liikkumista tukevat siirtymät ja käytännöt
- Päivän rakenteessa huomioidaan riittävät ja oikein ajoitetut aktiiviset hetket

Pedagogiikka ja aktiivinen oppiminen

Fyysinen aktiivisuus ja liikkuminen ovat luonteva osa esiopetuksen rakennetta, ja niitä hyödynnetään oppimisen ja hyvinvoinnin tukena osana arjen pedagogisia ratkaisuja ja kokopäiväpedagogiikkaa.

- Toiminnalliset tehtävät (esim. oppimispisteet, liikkumalla oppiminen)
- Istumisen ja paikallaan olon tauottaminen (liikuntatauot, aivojummat)
- Ulkona oppiminen ja lähiympäristön hyödyntäminen
- Vaihtelevat työskentelytavat (seisten, liikkuen, ryhmissä)
- Lasten aktiivointi osallistumaan tekemällä ja liikkumalla
- Arjen pienet ratkaisut lisäävät liikettä (esim. välineiden hakeminen itse)

Toimintakulttuuri ja arjen käytännöt

Liikkuminen on luonteva ja hyväksytty osa päiväkodin arkea ja toimintakulttuuria

- Päiväkodin johtaja mahdollistaa, ohjaa ja johtaa toimintaa
 - Päiväkodin johtajan tehtävänä on varmistaa, että tavoitteet vastuut ja toimenpiteet kirjataan selkeästi toimipaikan lukuvuosisuunnitelmiin
 - Yhteistä suunnittelu-aikaa varataan toimintatapojen kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen jakamiseen
- Liikunnallisen elämäntavan edistäminen on koko päiväkodin yhteinen tehtävä, ei vain liikuntavastaavien vastuulla

- o Liikkumiseen kannustava ja positiivinen ilmapiiri
- o Henkilöstö toimii esimerkkinä aktiivisesta toiminnasta
- o Positiivinen palaute liikkumisesta ja aktiivisuudesta sekä kannustaminen omaehtoiseen liikkumiseen
- o Kannustetaan fyysisesti aktiiviseen arkeen sekä aktiiviseen esiopetusmatkaliikkumiseen
- Liikkuminen näkyväksi osaksi päiväkodin arvoja ja arkea
 - o Toiminta on monipuolista ja saavutettavaa mahdollisimman monelle lapselle
 - o Oppimisympäristöjä, rakenteita, oppimismenetelmiä ja lähiympäristöä hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti lasten päivittäisen aktiivisuuden lisäämiseksi esiopetuspäivän aikana
 - o Kaikille saavutettava ja matalan kynnyksen liike

Seuranta, arviointi ja kehittäminen

Toimintaa seurataan, arvioidaan ja kehitetään suunnitelmallisesti

- Kunnan oma nykytilan arviointityökalu
- Paikalliset arviointi- ja palautekäytänteet
- Leops-keskusteluissa huomioidaan liikkuminen
- Toiminnan vuosikellot
- Liikunnallisen elämäntavan edistäminen huomioidaan osana lukuvuosisuunnittelua
- Toimintaa kehitetään suunnitelmallisesti osana opetussuunnitelmien arviointi- ja kehittämistyötä

2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.²⁷

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Esiopetusryhmän tarpeiden ja lasten oppimissuunnitelmien pohjalta laaditaan ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma (ryhmävasu) toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia varten.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa, jossa tärkeässä osassa ovat monipuoliset oppimiskokemukset ja kannustava palaute. Leikki ja mielikuvituksen käyttö kuuluvat uusien tietojen ja taitojen opetteluun sekä myönteisen minäkuvan kehittämiseen. Fyysisellä aktiivisuudella on myönteisiä vaikutuksia lasten oppimiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.²⁸ Monipuoliset oppimiskokemukset mahdollistuvat lapsen säännöllisellä osallistumisella esiopetukseen.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen, tiedonsiirto kasvattajien välillä toteutuu yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämiseksi sekä siirtymävaiheissa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä eri tahojen kanssa (mm. opettajat, opiskeluhuolto, terapeutit.). Yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää lapsen oppimisen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

²⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 6

²⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 7

Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.²⁹ Janakkalassa on laadittu esiopetuksen poissaolon portaot, jotka ovat paikallisen esi-, perus- ja lukio-opetuksen opiskeluhuoltosuunnitelman liitteenä.

2.3. Arvoperusta

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen³⁰, perusopetuslain³¹ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti³².

Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimisestaan.³³ Oppimisen ilo mahdollistuu sallivassa, kannustavassa, oikeudenmukaisessa ja tasa-arvoisessa ilmapiirissä. Hyvä esiopetus mahdollistaa lapsen osallisuuden itseään koskevissa asioissa.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaiisiin perheisiin sekä kotien moninaiisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkemyskäsityksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.³⁴ Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, ohjaa lapsia terveyttä, hyvinvointia ja liikunnallisuutta edistäviin elämäntapoihin sekä tarjoaa lapsille mahdollisuuksia kehittää tunteita, eettistä ajatteluaan ja kauneudentajuun. Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.³⁵

²⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 7

³⁰ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

³¹ Perusopetuslaki 3 a § (163/2022) ja 29 §

³² YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

³³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 7

³⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 7-8

³⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 8

2.4. Oppimiskäsitys

Lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät.³⁶ Lapsen oppiminen perustuu toiminnallisuuteen. Leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä eri taidemuotoja koki herää oppimisen ilo. On tärkeää, että opittavalla asialla on yhteys lapsen arkeen ja kokemusmaailmaan. Lapsen aiemmat kokemukset ja osaaminen luovat perustan uuden oppimiselle vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa.

Oppimisessa on olennaista lapsen oma toiminta ja luottamuksen vahvistaminen omiin oppimisen mahdollisuuksiin. Kannustavaan palautteeseen perustuva oppiminen antaa lapselle motivaation uuden oppimiseen. Toiminnallisen oppimisen rinnalla lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen vahvistaminen on osa oppimisen kokonaisvaltaisuutta. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan toiset huomioon. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä.³⁷

2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla.³⁸

Laaja-alainen osaaminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä sekä antaa valmiuksia elinikäiseen oppimiseen jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Osaamisen taidot ovat keskeisiä taitoja jokapäiväisessä elämässä. Lapset oppivat taitoja kaikkialla, missä toimivat. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten osaamisen taitoja yhteistyössä huoltajien kanssa.

Ajattelu ja oppiminen

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan kokeilemaan, tutkimaan ja oivaltamaan erilaisia tietoja ja taitoja sekä kysymään ja kyseenalaistamaan. Leikeissä, peleissä ja erilaisissa ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävissä lapset saavat elämyksiä ja oivaltamisen iloa. Oppimisen ilon ja oman oppimisensa havainnoimisen kautta syntyy luottamus itseensä oppijana. Lapsia rohkaistaan myös kannustamaan toisiaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Kulttuurisesti rikkaassa maailmassa vuorovaikutustaidot sekä kyky ilmaista itseään ovat keskeisiä taitoja myönteisten ihmissuhteiden luomiseen. Lapsia tuetaan kuuntelemaan, tutustumaan ja kunnioittamaan erilaisia näkemyksiä ja tapoja. Leikissä, tapahtumissa, juhlissa ja yhteistyöhön perustuvissa toiminnoissa lapset harjoittelevat käyttäytymistä erilaisissa tilanteissa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän ja liikunnallisen elämäntavan mukaisia valintoja. Erityisesti esiopetuksessa kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikkumiseen lasten

³⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 8

³⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 8

³⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 8

hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lapsille tarjotaan kokemuksia liikkumisen ilosta. Lasten on tärkeää saada kokea, että he ovat oikeutettuja aikuisen apuun ja suojeluun. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.³⁹ Lasten turvallinen ja tarkoituksenmukainen liikennekäyttäytyminen vahvistuu, kun esiopetuksessa harjoitellaan keskeisiä liikenneturvallisuuden taitoja. Tämä tukee lasten valmiuksia liikkua itsenäisemmin lähiympäristössään koulupolun alkaessa.

Monilukutaito

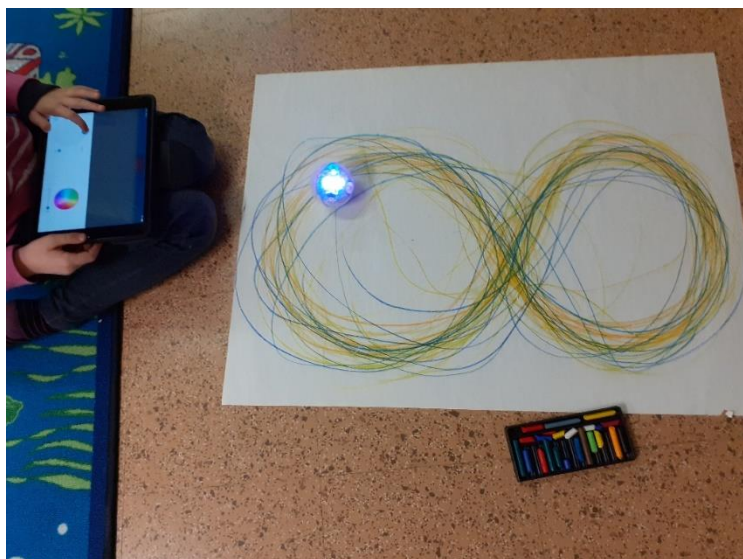
Monilukutaito tarkoittaa erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja, joita tarvitaan oppimisessa. Siihen sisältyy kyky hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa. Esiopetuksessa tuetaan lasten kovalukutaidon, peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon ja medialukutaidon kehittymistä. Aikuisen malli, rikas tekstiympäristö, lapsille suunnattu ja heidän tuottamansa kulttuuri tukevat monilukutaidon kehittymistä. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Esiopetuksessa lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin digitaalisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Lapsia ohjataan tieto- ja viestintäteknologian turvalliseen ja ergonomiseen käyttöön. Tekoälyä voidaan hyödyntää esiopetuksessa ja sen käytössä huomioidaan Opetushallituksen suositukset tekoälyn käytöstä varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa. Janakkalan esiopetuksessa Daisy on huoltajien ja esiopetuksen välinen digitaalinen viestintä- ja yhteydenpitokanava, joka vahvistaa huoltajien osallisuutta. Daisyn pedagoginen dokumentaatio mahdollistaa lasten osallisuuden oman arkinsa dokumentointiin. Lasten esiopetuksen oppimissuunnitelmat ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevat suunnitelmat laaditaan Wilmassa.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset saavat vaikuttaa ja kun heitä kuullaan ja arvostetaan, he oppivat arvostamaan yhteisiä sopimuksia ja ottamaan vastuuta yhteisistä asioista. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus tulla havainnoimaan omaa lastaan esiopetuspäivän ajaksi joko syksyllä tai keväällä. Päivittäiset keskustelut ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskustelut mahdollistavat huoltajien osallistumisen ja vaikuttamisen.

Esiopetuksessa leikkilisten kokeilujen lisäksi robotiikka kytetään arjen ongelmien ratkaisemiseen, pohtimiseen ja loogisen ajattelun harjoitteluun. Mielenkiinnon kohteiden kautta tutustutaan uusiin käsitteisiin. Harjoitellaan ohjeiden sanallistamista esimerkiksi Bee-Botin ja erilaisten koodaamisohjelmien avulla. Tutkitaan ja kokeillaan kaksi- ja kolmiulotteisuutta sekä opetellaan sijainti- ja suhdetekstejä, tutustutaan geometriaan rakentelemalla (esimerkiksi ohjeiden mukaan legoilla). Tavoitteena on, että robotiikka tulee osaksi esiopetuksen arkea ja jatkuu luontevasti myös alkuopetuksessa.

³⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 9

Janakkalan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osallisuuden kriteerit

LAPSI OSALLISENA TOIMINNAN SUUNNITTELUSSA JA TOTEUTTAMISESSA

- Lapsi osallisena toimintaympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa:
 - Toimintavälineet ovat lasten saatavilla. Liikunta-, taide- ja musiikkivälineitä kuuluu saada käyttää joka päivä.
 - Oppimisympäristöä muokataan yhdessä lasten kanssa lasten kiinnostuksen kohteiden perusteella.
 - Omat lelut, kirjat ja pelit rikastavat oppimisympäristöä ja niitä voi tuoda päivittäin. Pelisäännöt sovitaan yhdessä lasten ja huoltajien kanssa.
- Toiminta lähtee lasten mielenkiinnon kohteista:
 - Asioiden tutkiminen, tekeminen ja kokeileminen lähtevät innostuksesta, ei pakon kautta.
 - Lapsella on oikeus olla myös osallistumatta.
 - Kaikkien ei tarvitse tehdä samoja asioita, ei samaan aikaan eikä ylipäätäänkään.
 - Lapsen aloitteet ja valinnat vaikuttavat toimintaan, sen alkamiseen, kulkuun ja etenemiseen
 - Lapsi saa valita erilaisia toimintoja. Kasvattajan tehtävänä on mahdollistaa monipuolinen oppimisympäristö, jossa on mahdollisuus tarttua monipuoliseen toimintaan ja innostaa lasta tarttumaan erilaiseen tekemiseen.
 - Lapsella on oikeus valita leikkinsä ja leikkikaverinsa.
 - Lasten kanssa toimitaan pienissä ryhmissä. Lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa ryhmien muodostamiseen ja itse toimintaan sekä paikkaan, missä toimitaan (esim. ulkoilu päiväkodin pihan sijaan metsässä).
 - Leikki on kaiken toiminnan ydin. Sille tulee olla aikaa, tilaa, sallivuutta. Leikin avulla voi oppia niin monta asiaa, leikin arvostaminen.
- Yhteisissä tilanteissa, esim. lepohetki, sovitaan ja äänestetään yhdessä, mitä kirjaa luetaan, mitä musiikkia kuunnellaan, jne.
- Toiminnan dokumentointi lasten kanssa.

LAPSELLA ON MAHDOLLISUUS VAIKuttaa ITSEÄÄN KOSKEVIIN ASIOIHIN

- Lapset saavat olla ohjaamassa erilaisia toimintoja, kuten esimerkiksi aamupiiriä.
- Lapsi voi yhdessä aikuisen kanssa pohtia vaatevalintoja (pukeutuminen lapsen yksilöllisen kylmän / lämpimän tunteen mukaisesti).
- Lapselle valinnanvapautta lepo -ja ruokailuhetkellä: miten päin nukkuu, millä nukkuu, minkä unikaverin kanssa nukkuu, ottaako ison vai pienen annoksen, haluaako ruoan lautaselle sekaisin vai perunat ja kastikkeen erilleen ja maistanko salaattia hennettä vai jotain muuta?

LAPSI OSALLISENA OMAN OPPIMISSUUNNITELMANSA LAATIMISESSA

- Lapsi on mukana esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskustelussa (leops). Lapsen osallistuminen keskusteluun sovitaan tilanteen mukaan (lapsi mukana osan aikaa / koko ajan).

- Leops-keskusteluun osallistumisen tukena voidaan käyttää erilaisia välineitä ja menetelmiä, esim. kuvat, haastattelut, kerro lempipaikkasi, lempikaverisi, jne.

KASVATAJAN ROOLI

- Kasvattaja pohtii aktiivisesti sääntöjen ja sallivuuden suhdetta omassa toiminnassaan: turhat ja tarpeettomat kiellot ja rajoitukset pois.
- Kasvattaja menee lapsen lähelle, kun on asiaa eikä huuda kaukaa.
- Kasvattaja kannustaa ja kehuu.
- Kasvattaja ottaa lähelle ja lohduttaa, jos lapsella on paha mieli ja juttelee lapsen kanssa, mistä paha mieli johtuu. Lapsella on lupa olla pahalla mielellä.
- Kasvattaja on läsnä oleva ja sensitiivinen, osoittaa lapselle hellyyttä ja hoivaa, kuuntelee ja antaa mahdollisuuksia. Kasvattajan vuorovaikutus lapsiin on positiivisen tunneilmaston luomista ja ylläpitämistä.
- Kasvattaja antaa lapselle aikaa: aikaa tehdä, oppia ja erehtyä.
- Kasvattaja luo kiireettömän ilmapiirin ja huomioi lapsen temperamentin. Hitaankin lapsen kuuluu saada toimia rauhassa ilman jatkuvaa hoputtamista.
- Kasvattaja antaa lapselle mahdollisuuden olla myös tekemättä mitään.

3. Esiopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Opetuksen järjestäjän ja esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille esiopetuksen eri toimipaikoissa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa:

- arvoista, periaatteista ja oppimiskäsityksestä
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä, työtavoista ja pedagogisista käytännöistä, mukaan lukien oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt.

Inklusiiviset periaatteet

Opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua liikkumiseen omista valmiuksistaan riippumatta. Toimintaa suunnitellaan niin, että erilaiset tarpeet ja rajoitteet huomioidaan ennakoivasti. Näin jokainen lapsi voi kokea osallisuutta ja olla täysivertaisesti mukana yhteisessä toiminnassa.

Saavutettavuus ja esteettömyys toimintakulttuurissa

Fyysinen esteettömyys

tarkoittaa, että ympäristö on suunniteltu niin, että kaikki lapset voivat käyttää sitä, esim.

- kulkureitit, ovet ja tilat ovat helposti käytettäviä
- kalusteet, materiaalit ja lelut ovat lasten ulottuvilla
- tilat ovat selkeitä, turvallisia ja hahmotettavia
- leikki- ja toimintaympäristöä voidaan muokata lapsen tarpeiden mukaan
- äänimaailma ja valaistus tukee kaikkien lasten osallistumista

Jokainen lapsi pystyy liikkumaan ja toimimaan omatoimisesti sekä turvallisesti.

Pedagoginen saavutettavuus

tarkoittaa, että oppiminen, toiminta ja leikki ovat kaikkien lasten saavutettavissa, mm.

- selkeät, eri tavoin esitetyt ohjeet (kuvat, sanat, esimerkki)
- toiminnan eriyttäminen, jotta kaikki voivat osallistua
- vaihtoehtoiset työskentelytavat (kuvat, konkreettiset esineet, toiminnallisuus)
- riittävä ennakointi ja visuaalinen tuki
- kielellinen saavutettavuus: lapsen kieli ja kommunikointikeinot huomioidaan

Jokainen lapsi pystyy ymmärtämään, mitä tehdään ja osallistumaan omalla tavallaan.

Sosiaalinen saavutettavuus

tarkoittaa, että jokainen lapsi tuntee olevansa **hyväksytty ryhmän jäsen, esim.**

- kiusaamista tai ulossulkemista ei suvaita
- henkilöstö varmistaa, että kaikki pääsevät leikkeihin mukaan
- lapsen vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita tuetaan
- vuorovaikutus on sensitiivistä ja kunnioittavaa
- lapsi saa tulla näkyväksi omana itsenään

Lapsi kokee kuuluvansa ryhmään ja olevansa arvokas.

Kulttuurinen ja kielellinen saavutettavuus

tarkoittaa, että erilaiset kielet, kulttuurit ja identiteetit näkyvät ja ovat arvostettuja esim.

- lapsen kieli- ja kulttuurista huomioidaan osana arkea
- materiaaleja ja kuvia valitaan moninaisesti
- varhaiskasvatuksen kieli on selkeää ja ymmärrettävää
- perheiden kanssa asioidaan heidän tarvitsemillaan tavoilla
- toimintaa suunnitellaan niin, että kaikki perheet voivat osallistua

Lapset ja perheet näkevät, että heidän taustansa on arvokas.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.⁴⁰

Pedagoginen johtaminen koostuu monesta eri tasosta. Päiväkodin johtajalla on kokonaisvastuu oman toimipaikkansa pedagogisesta johtamisesta. Varhaiskasvatuksen opettajalla on pedagoginen vastuu tiimin ja ryhmän toiminnasta.

⁴⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 12

Johtamisella rakennetaan esiopetuksen toimintakulttuuria:

Selkeä pedagoginen suunta

- Johtaja sanoittaa ja linjaa esim. mitä inklusiivinen varhaiskasvatus tarkoittaa juuri meidän toimipaikassa
- Syy-seuraus -suhde näkyy pedagogisissa perusteluissa esim. miksi jokin käytäntö tärkeä lapsen näkökulmasta

Aikaa, rakenteita ja resursseja pedagogiselle työlle

- Suunnittelu- ja arviointiaika on oikeasti varattu ja toteutuu
- Tiimeillä on työrauha toteuttaa pedagogisia ratkaisuja

Systemaattinen arviointi ja kehittäminen

- Arviointi ei koostu vain lomakkeista, vaan havainnoinnista, keskusteluista ja lapsilta saadusta palautteesta
- Kehittäminen on jatkuvaa ja systemaattista, ei satunnaista

Osaamisen johtaminen

- Henkilöstön osaamista kartoitetaan ja hyödynnetään suunnitelmallisesti esim. kehityskeskustelut
- Pedagogista osaamista vahvistetaan suunnitelmallisesti ja mahdollistetaan esim. täydennyskoulutuksiin osallistuminen

Inklusion johtaminen

- Inklusio ei ole mielipide tai valinta, vaan pedagogisesti johdettu toimintaperiaate
- Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inklusion johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia
- Johtaja varmistaa edellytykset sille, että tuki toteutuu oikea-aikaisesti

Esiopetusryhmissä tehdään myös mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä perusopetuksen kanssa ja toiminnan suunnittelussa huomioidaan monipuolisesti käytössä olevat oppimisympäristöt.

Janakkalan kunnan esi- ja alkuopetuksen yhteistyön tavoitteena on rakentaa eheä ja turvallinen opinpolku esiopetuksesta perusopetukseen. Toiminta on lapsilähtöistä ja lapsen edun mukaista, rakentuen inklusiivisten periaatteiden pohjalle. Yhteisellä toiminnalla tuetaan lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia vahvistamalla lasten osallisuutta erilaisissa ryhmissä ja oppimisympäristöissä.

Janakkalan varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on laadittu kiusaamisen ennaltaehkäisemisen materiaali, joka sisältää mm. turvallisen tilan periaatteet.

Inklusiivinen ja laadukas toimintakulttuuri vaatii jokaiselta työntekijältä:

- sensitiivisyyttä
- tietoisuutta omasta toiminnasta ja vaikutuksesta
- rohkeutta ja heittäytymistä mm. leikkiin, lauluun, soittoon, lukemiseen, askarteluun, puutöihin, liikkumiseen lasten kanssa
- valmiutta opetella uusia taitoja ja uskaltaa kokeilla itselle ei-niin-vahvoja asioita
- vuorovaikutusosaamista
- tietoista, reflektivoivaa työtettä
- halua toimia yhteisin pelisäännöin ja halua sitoutua yhteisiin tavoitteisiin
- lasten edun asettamista kaiken toiminnan keskiöön
- lapsen ja huoltajan kohtaamista arvostavasti ja yksilöllisesti
- pedagogista osaamista ja sen jatkuvaa kehittämistä

- joustavuutta ja muuntautumiskykyä

Ilman näitä yksittäisen työntekijän tekoja toimintakulttuuri ei muutu tai näyntyä yhtenäisenä.

3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina lapsen kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppisympäristön turvallisuus.⁴¹

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Esiopetuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia ja erilaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioitettavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyteen sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.⁴²

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Esiopetus toteutetaan siten, että

⁴¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 12

⁴² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 13

lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä.

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä oppimisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoiteille, kokeiluille ja elömyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.⁴³

Esiopetuksessa leikki on keskeisessä roolissa. Janakkalan varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on laadittu arvioinnin tueksi leikin kriteerit. Leikin kriteerien kautta lapsiryhmien henkilöstö voi arvioida aikuisen roolia leikin mahdollistajina, lapsen osallisuutta leikissä, leikkiä oppimisen välineenä sekä oppimisympäristöä leikin rakentumisen näkökulmasta. Leikillisuus ja aikuisen aito läsnäolo mahdollistavat rikkaan leikkikulttuurin kehittymisen lapsiryhmissä.

Aikuisen aktiivinen rooli leikin mahdollistajana nähdään Janakkalassa tärkeänä osana inklusiivista toimintakulttuuria. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja kohdatuksi sekä olla ryhmän aktiivinen toimija ja leikkijä. Aikuisen rooli leikissä voi vaihdella lasten tarpeiden mukaan. Leikin havainnointi ja lasten mielenkiinnonkohteiden tunnistaminen lasten leikkejä seuraamalla on keskeistä myös esiopetusryhmissä. Lasten kiinnostuksen kohteista rakentuva oppimis- ja leikkiympäristö motivoi lasta oppimaan ja tutkimaan lisää. Leikin havainnointi ja aikuisen tuki leikissä mahdollistaa kaveritaitojen vahvistumisen lapsille ominaisella tavalla. Leikin havainnointi mahdollistaa myös lasten tuen tarpeiden tunnistamisen.

Leikissä lapsi saa kehittää

- omaa ajattelua ja kieltä
- sanavarastoa
- itseilmaisutaitoja
- loogista päättelyä
- vuorovaikutustaitoja
- neuvottelutaitoja
- keskittymiskykyä
- tunteiden säätelyä ja pettymysten sietoa
- kaveritaitoja: vuorottelua ja jakamisen taitoja

⁴³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 13

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa esiopetusyhteisöä.

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja tarpeitaan ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. Myös lasten nonverbaaliseen viestintään tulee kiinnittää huomiota. Lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista tehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, uskontoon, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Esiopetus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö tiedostaa omia ennako-odotuksiaan ja rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.⁴⁴

Lukuvuosisuunnitelmat sisältävät toimipaikkakohtaiset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat.

Lasten näkemyksiä ja mielipiteitä kuunnellaan ja otetaan huomioon ja heitä kannustetaan itsenäiseen ajatteluun. Henkilöstön tehtävä on luoda salliva ilmapiiri, jossa lasten on turvallista toimia. Janakkalan varhaiskasvatuksen ja osallisuuden kriteerit on kuvattu luvussa 2.5.

Lasten toiveita esiopetuksesta:

- kavereita, leikkiä ja ulkona oloa
- tehdä tehtäviä, piirtää, askarrella ja oppia kirjaimia ja numeroita

Unelmapäivä eskarissa:

saisi pelata sählyä, vuorikiipeily, luistella enemmän, leipominen, saisi kokeilla lentämistä, askartelut on kivaa, saa ajaa panssarivaunua, saa syödä jäätelöä, saisi olla siskon kanssa samassa ryhmässä, saisi ajaa maatalouskoneita, saa olla kavereiden kanssa

⁴⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 13-14

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Esiopetus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Esiopetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävää kehitystä.

Kielitietoisessa esiopetuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisuuden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.⁴⁵

Toimintakulttuurissa olennaista on vuorovaikutuksen avoimuus. Lapsiryhmän moninaiset kielet, kulttuurit ja katsomukset näkyvät toiminnassa. Muiden huomioon ottaminen ja yksilöllisyyden kunnioitus luovat perustaa moninaisessa yhteiskunnassa toimimiselle. Kieli-, kulttuuri- ja katsomuskasvatuksen työn tueksi on laadittu Janakkalassa kieli- ja kulttuuriopas ja katsomuskasvatuksen käsikirja.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Esiopetuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Monipuolisen liikkumisen tavoitteena⁴⁶ on edistää oppimisen edellytyksiä ja esiopetukseen osallistumista sekä liikkumisen merkitystä kokonaisvaltaisena elämäntaitona esiopetuksessa ja sen ulkopuolella. Fyysinen aktiivisuus vaikuttaa lasten vireystilaan sekä tarkkaavaisuuteen ja toiminnanohjaukseen ja Esiopetuksen toimintakulttuurilla voidaan edistää oppimista ja motorista kehitystä. Liikunnallisen elämäntavan vahvistamisessa on keskeistä luoda tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset liikkumisen mahdollisuudet osana toimintakulttuuria huomioiden erilaiset liikkumisen rajoitteet⁴⁷. Inklusiivinen, toisia kunnioittava ja avoimuutta tukeva toimintakulttuuri edistää turvallista oppimisympäristöä ja sitä kautta liikunnallista elämäntapaa. Liikunnallinen elämäntapa tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia, mukaan lukien mielen hyvinvointia. Esiopetuksessa liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona käyttäen liikuntavälineitä ja leluja monipuolisesti sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lapsia ja perheitä ohjataan mahdollisuuksien mukaan suosimaan liikkumista kuten kävelyä tai pyöräilyä esimerkiksi oman auton käyttämisen sijaan esiopetuksen matkoilla. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.⁴⁸

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta, syrjinnältä ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa kiusaamista, rasismia, väkivaltaa tai häirintää ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään. Kiusaaminen tunnustetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä

⁴⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14

⁴⁶ Perusopetuslaki 2 §

⁴⁷ Perusopetuslaki 31 §

⁴⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14-15

on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Henkilöstön läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Esiopetus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.⁴⁹

Janakkalan esiopetusryhmissä havainnoidaan lasten keskinäisiä suhteita aktiivisesti. Syksyisin kaveritaitojen havainnoinnissa hyödynnetään mm. sosiogrammia. Lasten kanssa käsitellään tunne- ja turvataitoja sekä kiusaamisen ennaltaehkäisyä mm. pisarapuuttumisen sovittelumallia hyödyntämällä. Pisarapuuttuminen on menetelmä pienten lasten väliseen kiusaamiseen sekä häirinnän ehkäisyyn. Se mahdollistaa sovittelutilanteessa sosiaalisten taitojen oppimisen arjessa, toisen mielipahan kuulemisen sekä empatian synnyn. Janakkalassa on laadittu erillinen kiusaamisen ennaltaehkäisemisen suunnitelma varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävän elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Esiopetuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Samalla lapset saavat positiivisia kokemuksia kestävästä elämäntavasta. Lasten hyvinvointia edistää, että heidän turvallisuuden tunnettaan ja uskoaan tulevaisuuteen vaalitaan osana kestävään elämäntapaan liittyvää kasvatusta.⁵⁰

Huoltajat nimeävät vuodesta toiseen turvallisen arjen yhdeksi tärkeimmäksi asiaksi esiopetuksessa Turvallinen arki rakentuu avoimessa vuorovaikutuksessa lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten kesken. Lasten kanssa harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisemista ja säätelystä. Ristiriitatilanteissa otetaan huomioon kaikkien osapuolten näkökulmat. Lapsia ohjataan tilanteiden ratkaisemisessa sekä pohditaan yhdessä, kuinka vastaavilta tilanteilta voitaisiin välttyä jatkossa. Yhteisön hyvinvointi edellyttää keskinäistä kunnioitusta, huolenpitoa ja välittämisen asennetta. Janakkalassa koko henkilöstö on osallistunut turvallisuuskoulutukseen, jossa sisältöinä olivat mm. haastavan asiakkaan kohtaaminen, lapsen turvallinen fyysinen rajaaminen, uhkatilanteet sekä lapsen aggressiivinen käytös.

Liikkuminen on lapselle ominainen tapa toimia, oppia ja tutkia ympäristöään. Päiväkotien piha-alueet ja lähiympäristö aktivoivat liikkumaan. Aikuisen myönteinen asenne liikuntaan on tärkein tekijä lasten liikkumisen innostajana. Luonto- ja liikuntakasvatus ovat tärkeä osa Janakkalan esiopetusta. Päiväkoteihin on nimetty liikuntavastaavat. Janakkala on ollut mukana useissa liikkumisen kehittämishankkeissa. Liikkuminen tukee lapsen oppimista. Fyysinen aktiivisuus virkistää, parantaa keskittymistä ja lisää lasten sitoutuneisuutta.

*"Liikunta ei ole erillinen osa-alue, vaan se saa ja sen tulee näkyä kaikessa toiminnassa."
"Pyritään istumaan mahdollisimman vähän."*

3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta.⁵¹ Aikuisen tulee aktiivisesti huomioida lasten kiinnostuksen kohteet sekä tarpeet ja huomioida ne oppimisympäristössä lukuvuoden aikana.

⁴⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15

⁵⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15

⁵¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15

Aikuisen asenne ja motivaatio oppimisympäristön rakentamiseen ovat erittäin tärkeässä roolissa lasten osallisuuden mahdollistamisessa.

Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, liikkumista, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti⁵².

Luonto itsessään toimii rikkaana oppimisympäristönä. Liikkumalla ja toimimalla lähiluonnossa tuetaan luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua. Vuorovaikutus ja kokemusten jakaminen toisten lasten ja aikuisten kanssa syventää niin luonto- kuin ympäristösuhdetta. Yhteisten kokemusten sekä elämysten kautta luodaan ryhmän me-henkeä. Luonnossa niin lasten kuin aikuistenkin osallisuus pääsee kukoistamaan.⁵³

Janakkalassa monimuotoinen luontoympäristö tarjoaa innostavan ja liikuttavan oppimisympäristön, joka vahvistaa lapsen luontoyhteyden muodostumista. Monimuotoinen luontoympäristö voi tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä. Janakkalassa on useampi kota, jotka ovat esiopetusryhmien käytettävissä. Näistä kaksi on suunniteltu esiopetusryhmien päivittäiseen käyttöön oppimisympäristönä.

Oppimisympäristöissä huomioitavaa:

- mahdollisuus leikkiin
- lapsia motivoivat ja toiminnalliset työtavat
- turvallisuus ja terveellisyys
- kiireetön ilmapiiri
- lasten osallisuus
- ergonomia, ekologisuus ja esteettisyys
- vuorovaikutuksen edistäminen
- lasten erilaiset tavat oppia

Olemassa olevia esiopetuksen oppimisympäristöjä niin sisä- kuin ulkotiloissa muokataan ja rakennetaan lasten ja lapsiryhmien tarpeiden ja osallisuuden myötä. Oppimisympäristönä hyödynnetään esiopetuksessa myös eri yhteistyökumppaneiden tarjoamia mahdollisuuksia, rakennettua ympäristöä sekä Janakkalan erinomaista luontoympäristöä.

Luontoympäristössä on tilaa liikkua, siellä koetaan iloa, kiireettömyyttä eivätkä seinät rajoita äänen käyttöä.

⁵² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15

⁵³ Laatua varhaiskasvatuksen luontotoimintaan 2022, 4

3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteena on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta.⁵⁴

Yhteistyö esiopetuksessa

On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia⁵⁵.

Janakkalassa tehdään suunnitelmallista sekä säännöllistä yhteistyötä esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välillä. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä eri-ikäiset lapset toimivat joustavasti erilaisissa oppimisryhmissä. Janakkalaan on laadittu esi- ja alkuopetuksen yhteistyön malli ja vuosikello.

Esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä eri-ikäiset lapset toimivat joustavasti erilaisissa oppimisryhmissä. Ryhmittelytapoja voivat olla esimerkiksi oppimistyylien tai oppimisen tavoitteiden mukainen ryhmittely. Yhteistyö- ja kaveritaidot ovat keskeisessä asemassa kaikessa toiminnassa.

Esi- ja alkuopetus henkilöstö muodostavat tiimin ja vastaavat moniammatillisesti yhteistyön kehittämisestä, suunnittelusta ja toteutuksesta. Toiminnassa pyritään hyödyntämään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti henkilöstöresurssit, tilat ja oppimisympäristöt.

Opetussuunnitelmien lisäksi esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä ja toimintaa ohjaa Janakkalan kunnan esi- ja alkuopetuksen yhteistyön vuosikello, joka sisältää aikataulut ja yhtenäiset käytänteet sekä yhteistyölle että sujuvalle siirtymälle esiopetuksesta perusopetukseen.

Monialainen yhteistyö hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön (puhe-, toiminta- ja fysioterapeutit, esiopetuksen kuraattori sekä koulupsykologit) kanssa edistävät lapsen tervettä ja tasapainoista kehitystä, oppimista ja hyvinvointia yhteisesti sovittujen toimintaperiaatteiden ja -käytäntöjen mukaisesti. Lapsista laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa 6-vuotiaiden neuvolalomake ennen neuvolakäyntiä.

Henkilöstön keskinäisessä yhteistyössä on oleellista huomioida, että aikuisten välinen yhteistyö toimii mallina lapsille. Henkilöstön jäsenten kunnioittava ja luottava ilmapiiri luo lapsille luottamuksen tunnetta ja kunnioitusta muista kohtaan. Henkilöstön keskinäisessä yhteistyössä esiopettajien yhteiset palaverit ja yhteisölliset opiskeluhuoltoryhmät toimivat vertaistukena ja paikkana jakaa käytänteitä ja toimintatapoja toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Esiopetusryhmät tekevät yhteistyötä keskenään.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliaavustajaa. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään.⁵⁶

Yhteistyö huoltajien kanssa perustuu avoimeen ja luottavaiseen dialogiin. Päivittäiset kohtaamiset ovat huoltajien ja henkilöstön tärkein yhteistyön muoto. Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön

⁵⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14

⁵⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14-15

⁵⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15

kehittämisestä on esiopetuksen henkilöstöllä. Janakkalassa yhteistyön digitaalisena välineenä esiopetuksessa on Daisy-järjestelmä, joka on vuorovaikutuksellinen tiedottamisen ja dokumentoinnin viestintäväline.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kehityksen ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea suunniteltaessa ja toteuttaessa⁵⁷.

Jokaiselle lapselle laaditaan lisäksi Wilmaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa. Lapsi osallistuu omaan oppimissuunnitelmaansa liittyvään keskusteluun. Huoltajien kanssa käytävät keskustelut luovat pohjaa esiopetuksen suunnittelulle ja arvioinnille sekä mahdollistavat huoltajien osallisuuden.

Huoltajille tiedotetaan esiopetuksesta, kuljetuksista, opiskeluhollosta ja muista esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista varhaiskasvatuspalveluista Daisyn ja kunnan nettisivujen kautta sekä varhaiskasvatuksen palveluohjauksen avulla.

Huoltajien mielestä esiopetuksen kolme tärkeintä asiaa:

- *Ryhmässä toimimisen taidot: ystävyys-suhteiden luominen, toisten huomioonottaminen, vuorovaikutustaidot*
- *Oppimisen ilo: leikki, toiminnallisuus*
- *Työskentelytaidot: tarkkaavaisuus, omatoimisuus, perustaitojen harjoittelu*

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Uusien esiopetuksessa aloittavien lasten kanssa käydään aloituskeskustelu ennen esiopetuksen aloitusta. Aloituskeskustelu voidaan järjestää esiopetuksen toimipaikassa tai lapsen kotona huoltajien toiveiden mukaisesti. Aloituskeskustelussa tutustutaan lapseen ja perheeseen, perheen kulttuuriin ja arvoihin. Perheellä on mahdollisuus tutustua esiopetusryhmän henkilöstöön sekä tulevaan esiopetuksen toimipaikkaan ennen esiopetuksen alkua. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, huolehditaan opetuksen kannalta oleellinen tiedonsiirto. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja (kveo) osallistuu tarpeen mukaan tiedonsiirtopalaveriin.

Lapsen siirtyessä kouluun tiedon siirtämisellä on suuri merkitys lapsen turvallisuuden tunteen ja hyvinvoinnin kannalta. Kevätlukukaudella maaliskuun loppuun mennessä esiopettajat kirjaavat Wilmaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan pedagogisen toiminnan tavoitteiden ja toimenpiteiden arvioinnin sekä muut lapsen esiopetukseen liittyvät asiat. Kveot ja koulun erityisopettajat tekevät tiivistä yhteistyötä nivelvaiheessa esiopetuksesta perusopetukseen. Koulun erityisopettaja osallistuu tukea saavien lasten esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskusteluihin (leops) lukuvuoden aikana erikseen sovitusti. Lisäksi rehtorit voivat kutsua kveoja koulun yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän tapaamiseen.

Tiedon siirtämisen tavoitteena on, että oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhoillon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä toimipaikasta toiseen tai koulutusasteelta toiselle⁵⁸. Sujuva tiedonsiirto varmistaa lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen jatkumon. Lapsikohtaista tukea saaville lapsille järjestetään monialainen siirtopalaveri yhdessä huoltajien kanssa. Lasten esiopetuksen oppimissuunnitelmat ovat Wilmassa tulevan luokanopettajan ja erityisopettajan luettavissa.

Monikielisten lasten kohdalla kieli- ja kulttuuriasioiden tiedon siirtämiseksi esiopettaja järjestää keväällä monialaisen siirtopalaverin. Monikielisillä lapsilla, joiden opetuskielen taito ei ole vielä riittävä, on mahdollisuus aloittaa koulunkäyntinsä valmistavassa opetuksessa. Esiopetuksessa tehdyt havainnot lapsen kielitaidosta tukevat valmistavan opetuksen tarpeen selvittämistä.

⁵⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15

⁵⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15-16

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

4.1. Monipuoliset työtavat

Esiopetuksen monipuoliset työtavat edistävät lapsen aktiivisuutta ja luovuutta, joilla tuetaan lapsen oppimista, kokonaisvaltaista kehitystä ja sosiaalisten taitojen vahvistumista. Työtavat muodostuvat leikistä, leikinomaisesta tutkimisesta, kokeilusta, tiedonhankinnasta sekä ongelmien ratkaisusta vuorovaikutuksessa aikuisten ja muiden lasten kanssa.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde ja vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla.⁵⁹ Tavoitteena on saada lapsi osallistumaan arjessa toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekemään erilaisia työtehtäviä, joilla tuetaan lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimisen kannalta lapselle on tärkeää olla mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita, jolloin hän tietää, mitä häneltä odotetaan.

Ohjattua ja itse ohjautuvaa leikkiä arvostetaan ja pidetään tärkeänä työtapana esiopetuksessa. Leikin kautta lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Kokemuksellisilla ja toiminnallisilla työtavoilla tarkoitetaan sitä, että lapset pääsevät käyttämään kaikkia aistejaan, liikkumaan, kehittämään muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttimaan oivaltamisesta.

Monipuolisten työtapojen käytössä oppimisympäristöllä on keskeinen rooli. Toimivassa oppimisympäristössä on riittävästi erilaisia leikkiin, liikkumiseen ja muiden esiopetuksen sisältöjen opettamiseen sopivia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat oppimisympäristöt luovat mahdollisuudet joustavalle ryhmittelylle, jonka kautta saatavilla onnistumisen kokemuksilla ja aikuisen kannustavalla palautteella tuetaan lapsen myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta. Työtapoja kehitetään aktiivisesti sekä henkilöstön tekemän arvioinnin, että lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.⁶⁰

4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi⁶¹ on kiinteä osa esiopetusta. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.⁶² Esiopetuksessa arvioinnin tehtävinä ovat opetuksen suunnittelu ja kehittäminen sekä kunkin lapsen hyvinvoinnin, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeminen. Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan⁶³ kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla.⁶⁴

Huoltajien tekemät havainnot lapsen oppimiseen liittyen ovat merkityksellisiä. Esiopetuksen opetus, oppimisympäristö sekä mahdollinen lapsen tuki suunnitellaan yhteistyössä huoltajien kanssa havainnointiin sekä arviointiin pohjautuen. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnassa voidaan hyödyntää kielellisten ja matemaattisten valmiuksien kartoitusta.

Oppimisen havainnointia tapahtuu koko vuoden ajan. Rohkaiseva ja kannustava palaute on ensisijaisen tärkeää lapsen itsetunnon kehittymisen kannalta sekä edellytys ennen kuin lapsen kanssa voidaan aloittaa itsearviointi. Vähitellen lapset oppivat havaitsemaan omaa edistymistään, omia

⁵⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 17

⁶⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 18

⁶¹ Perusopetuslaki 22 § ja Perusopetusasetus 14 §

⁶² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 18

⁶³ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

⁶⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 18

vahvuuksiaan ja myös kehittämisalueitaan. Lukuvuoden päätteeksi lapsi saa todistuksen osallistumisestaan esiopetukseen.

"Aikuisten toiminta on se, mitä arvioidaan. Lapsen oppiminen on se, mitä havainnoidaan."

Janakkalassa toteutetaan vuosittain kyselyt sekä huoltajille että lapsille. Tulosten pohjalta toimintaa kehitetään toimipaikka- ja ryhmätasolla. Arvioinnin välineitä ja menetelmiä ovat muun muassa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, paikallinen esiopetussuunnitelma, tiimipalaverit, varhaiskasvatuksen opettajien pedatiimit sekä tiimien ja kasvattajien itsearviointit. Pedagoginen dokumentointi tekee toimintaa näkyväksi ja tuottaa materiaalia arvioinnin pohjaksi. Janakkalan varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on laadittu arvioinnin suunnitelma, jossa määritellään vuosittaiset arvioinnin painopistealueet.

Karvin ylläpitämä varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä Valssi otettiin käyttöön Janakkalan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa keväällä 2024. Valssi perustuu tutkimusperustaisille arviointilomakkeille, joiden avulla voidaan toteuttaa tiedonkeruita, raportoida kerättyä tietoa, koostaa keskustelemalla tuotettua tietoa ja julkaista toimijan lakisääteisiä arviointituloksia. Valsilla saadaan kehitettyä pedagogisesti laadukasta toimintaa esiopetuksessa.

Lasten ajatuksia esiopetuksesta ja oppimisesta

4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Ilmaisun monet muodot

Esiopetuksen tehtävänä on kehittää lasten ilmaisua musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja harjoittelemalla. Ilmaisun eri alueiden harjoittaminen kehittää lapsen oppimista, sosiaalisia taitoja ja vahvistaa myönteistä minäkuvaa. Ilmaisun monet muodot mahdollistavat esiopetuksessa eheyttävät oppimiskokonaisuudet. Samalla lapset saavat tutustua erilaisiin ilmiöihin ja asioihin moniaistisesti kokien, aistien ja leikkien. Näiden taitojen harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesätelytaitojen kehittymistä. Tarjoamalla monipuolisia kokemuksia ja elämyksiä herätellään lasten innostusta ja uteliaisuutta eri ilmaisun muotoja kohtaan. Lapsille tarjotaan mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa itseään kannustavassa ja rohkaisevassa ilmapiirissä, missä arvostetaan omia ja toisten töitä. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen sekä niiden käyttäminen esiopetuksen arjessa ja juhlissa vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja, monilukutaidon kehittymistä sekä kulttuurisesta monimuotoisuudesta iloitsemista.

Musiikillinen toiminta

- Eri aikakausien musiikin kuuntelu
- Tutustuminen erilaisiin soittimiin, kehosoitimet
- Musiikkiliikunta
- Laulu ja laululeikit
- Musiikilla leikkiminen, kokeilu ja improvisointi
- Tutustuminen eri musiikkityyleihin ja soittimiin
- Äänentason, keston, voiman ja sointivärien havainnointi

Käsitöiden tekeminen

- Tekstiilityöt, esimerkiksi ompelu, virkkaus, huovuttaminen, painanta
- Puutyöt
- Työvälineiden huolto ja käyttö
- Muovailu erilaisilla massoilla
- Leipominen
- Kierrätysmateriaalin käyttö

Kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus

- Tutustutaan ja käytetään erilaisia materiaaleja, työvälineitä ja -menetelmiä.
- Piirtäminen, maalaaminen ja askartelu
- Välineiden oikea huolto ja käyttö, esim. kynäote, siveltimet, sakset
- Valmiiden kuvien (esimerkiksi maalaukset, median kuvat, valokuvat) katsominen ja tulkitseminen.
- Valokuvaus, videointi

Suullinen ja kehollinen ilmaisu

- Leikki
- Draama, näytelmät, nukketeatterit, omat esitykset
- Tarinankerronta, sadutus
- Sanataide, esim. lorut, riimittely
- Spontaani ilmaisu ja yhteisesti suunniteltu ilmaisun prosessi

Kielten rikas maailma

Kieli on lapselle sekä oppimisen kohde, että ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Lapsen vuorovaikutustaitoja vahvistetaan tukemalla kaverisuhteita leikkien ja joustavalla ryhmittelyllä. Kielirikkaassa arjessa aikuisen puheilmaisu ja esimerkki vuorovaikutustilanteissa toimii hyvänä mallina lapselle. Tärkeää on luoda lapsiryhmään hetkiä, joissa mahdollistuu keskustelu ja kuuntelu kiireettömässä ilmapiirissä. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen tukevat lasten monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittymistä. Lasten kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus tunnustetaan ja sitä kunnioitetaan. Näin tuetaan lasten kielitietoisuutta ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä.

Lukutaitostrategiaa toteutetaan mm. varhaiskasvatuksen ja kirjaston yhteisellä eteiskirjastotoiminnalla. Jokaisessa Janakkalan varhaiskasvatuksen toimipaikassa on eteiskirjasto, joiden kirjavalikoimat sekä toiminta on rakentunut tiiviissä yhteistyössä Janakkalan kirjaston kanssa. Eteiskirjastotoiminnalla pyritään vahvistamaan lasten ja perheiden lukemista, lukuiloa ja kirjastossa käyntiä. Eteiskirjastot mahdollistavat monipuolisen kirjallisuuden esilläolon sekä kirjallisuuskasvatuksen vahvistamisen toimipaikoissa. Kirjojen ohkeen suunnitellaan lapsiryhmissä laadukasta, pedagogista toimintaa, leikkejä sekä tavoitteellisia lukuilon hetkiä. Eteiskirjastotoiminta on myös tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta vahvistavaa toimintaa: eteiskirjastoilla mahdollistetaan lukeminen, oppiminen, laajasti lastenkirjallisuuteen tutustuminen ja yhdessä lukemisen riemu niillekin lapsille sekä perheille, jotka eivät muutoin käy kirjastossa. Huoltajat kertovat, että kirjojen lainaamisesta on tullut arkea helpottava ja lukemista edistävä rutiini päiväkodista kotiin lähtiessä.

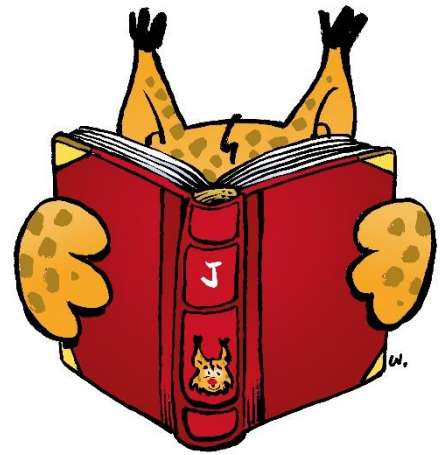
Vuorovaikutus ja ilmaisu

- Lapsiryhmässä aikuinen vastaa vuorovaikutuksen laadusta: keskiössä on sensitiivinen, lämmin kohtaamisen kulttuuri.
- Tuetaan ja kannustetaan lapsia omaan ilmaisuun.
- Aikuinen mallintaa lapsiryhmässä kunnioittavaa kohtaamista.
- Opetetaan tunnistamaan ja sanoittamaan omia tunteita.
- Lapsi saa kokemuksia siitä, että häntä kuullaan ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa.
- Harjoitellaan kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa.
- Lapsi oppii toimimaan ryhmässä. Lapsen itsetunto kasvaa myönteisten kokemusten kautta ja hänen luottamus omiin taitoihin lisääntyy.
- Opetuksessa tärkeää on ryhmän keskinäisen vuorovaikutuksen vahvistaminen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus huomioiden.
- Lapsiryhmässä harjoitellaan ristiriitojen käsittelyä ja ongelmanratkaisua.

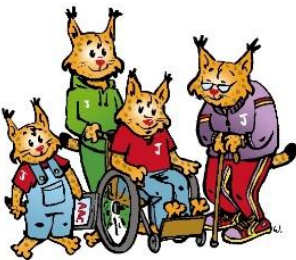
Lastenkirjallisuus ja lukutaidon kehittyminen

- Herätetään lapsen kiinnostusta ja motivaatiota kieltä ja kulttuuria kohtaan leikinomaisesti.
- Opetuksessa hyödynnetään lastenkirjallisuutta sitä muuhun toimintaan eheyttäen.
- Lapsiryhmässä on esillä runsaasti lastenkirjallisuutta (huomioiden erilaiset tekstityylit, monilukutaito).
- Lapsille luetaan päivittäin ja heidän kanssaan keskustellaan luetusta (dialoginen lukeminen).
- Aikuinen toimii lukemisen mallintajana lapsille.
- Lapsia (ja perheitä) kannustetaan lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä ja kirjallisuutta (eteiskirjastotoiminta).

- Lukuhetkistä rakennetaan lapsille miellyttäviä, lukuiloa lisääviä kokonaisuuksia (luetussa kirjallisuudessa huomioidaan lasten kiinnostuksen kohteet). Lukuhetkillä hyödynnetään ilmaisun monia muotoja (draamaa, pöytä- ja nukketeatteria, kehollista ja kuvallista ilmaisua).
- Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä.
- Lapsia innostetaan toiminnallisesti tutustumaan kirjaimiin, sanoihin ja erilaisiin teksteihin.
- Lapsia ohjataan havaitsemaan luetusta tekstistä sanoja, tavuja ja äänneitä.
- Lapsille tarjotaan kokemuksia leikkisestä kirjoittamisesta ja omien tekstien tuottamisesta (sadutus, omat tarinat, omat kirjat). Omien tekstien tuottamisessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistön käyttöön.
- Lasten kielellistä tietoisuutta ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä tuetaan havainnoimalla eri kieliä yhdessä lasten kanssa (lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhutut kielet).
- Lapsille mahdollistetaan kulttuuripolun tarjoamat elokuvat sekä vierailut.

Minä ja meidän yhteisömme

Kasvaessaan lapset kohtaavat monenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Tämän vuoksi esiopetuksessa on tärkeää vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja kykyä toimia siinä. Muuttuvassa yhteiskunnassa on tärkeä oppia kohtaamaan moninaisuutta ja kunnioittaa erilaisia ajatustapoja. Oppimiskokonaisuutta käsitellään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Paikallishistorian sekä merkittävien henkilöiden ja tarinoiden esiin tuominen vahvistaa lasten juuria ja kiinnittymistä kotikuntaan. Samalla se tukee yhteisöllisyyden rakentumista ja lisää ymmärrystä oman ympäristön historiasta.

Historia

- Tutustutaan lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta.
- Aihetta lähestytään moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen.
- Tutustutaan lasten mielenkiinnon mukaan historiallisiin tapahtumiin, henkilöihin, kulttuureihin ja kulttuuriperintöihin.
- Hyödynnetään lähiyhteisön kulttuuriperintöä ja lasten huoltajien asiantuntemusta.
- Juhlat, kertomukset, perinneleikit, vanhat laulut.

Yhteiskunta

- Tutustutaan yhteiskuntaan ja sen ajankohtaisiin lasta kiinnostaviin ilmiöihin.
- Tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti.
- Monilukutaito: pohditaan mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta.
- Perehdytään lasten oikeuksiin (mm. Lasten oikeuksien viikko).
- Laaditaan ja kehitetään yhdessä esiopetusryhmän sääntöjä.
- Tutustutaan lähiympäristöön tekemällä retkiä ja osallistumalla eri tapahtumiin.

Eettinen kasvatus

- Arjen eettiset valinnat
- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus
- Ystävyyden ja toisten kunnioittaminen
- Lapsia ohjataan tunnistamaan omia tunteitaan ja toimimaan myönteisessä vuorovaikutuksessa sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita.
- Roolileikit, sadut, median kertomukset sekä sosiaalisia ja tunnetaitoja kehittävät opetusmateriaalit

Katsomuskasvatus

- Lapsiryhmän ja lähiyhteisön katsomukset ja uskonnot tutustumisen kohteena
- Katsomus voi olla täysin uskonnottoman ja uskonnollisen välillä mitä vaan.
- Liitetään arkeen (mm. juhlat, ajankohtaiset tapahtumat, joilla on katsomuksellista tai uskonnollista merkitystä).
- Erilaisten katsomuksellisten perinteiden sekä niihin liittyvien tapojen ja käsitysten ymmärtäminen ja kunnioittaminen.
- Rohkaistaan lapsia pohtimaan yhdessä erilaisia katsomuksiin ja uskontoihin liittyviä asioita.
- Vierailut ja lähiympäristön tapahtumat
- Leikit, pelit, musiikki, taide, lastenkirjallisuus
- Katsomuskasvatuksen käsikirja henkilöstön työn tukena (mm. katsomuskassit)

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Esiopetuksessa tuetaan lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä, vahvistetaan heidän suhdettaan luontoon sekä tutustutaan arjen teknologiaan havainnoimalla, tutkimalla, kokeilemalla ja päättelämällä. Lasten taitoja vahvistetaan arjessa toiminnallisesti, leikkien ja eri aistikanavia hyödyntäen. Lapsia kannustetaan tutkimaan omaa ympäristöään ja yhdessä pohtimalla nostetaan esiin lapsia kiinnostavia aihealueita. Opetuksessa tärkeää on liittää toiminta lasten kokemusmaailmaan. Toiminnallisten harjoitusten avulla lapsi oppii havainnoimaan, jäsentämään, kuvaamaan ja käyttämään erilaisia käsitteitä. Lapsi saa itse kokeilla ja löytää oppimisen ja onnistumisen ilon. Opetuksessa hyödynnetään lasten luovia leikkejä, pelejä, tarinoita sekä rakentelua. Toiminnassa ja dokumentoinnissa hyödynnetään nykyaikaista tieto- ja viestintäteknologiaa. Lapsia ohjataan ratkomaan ongelmia arjessa sekä kokeilemaan erilaisia ratkaisuja. Heitä ohjataan asioiden sekä ilmiöiden kriittiseen tarkasteluun.

Matemaattiset taidot

- Opettajan innostunut malli sekä havaintojen aktiivinen kielellistäminen arjessa auttavat lapsiryhmää yhdessä pohtimaan ja havainnoimaan matemaattisia käsitteitä.
- Aikuinen tarjoaa lapsille mahdollisuuksia vertailla, luokitella, asettaa järjestykseen asioita sekä esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia.
- Opetuksessa hyödynnetään muistia kehittäviä leikkejä ja pelejä.
- Lapsia tuetaan lukukäsitteen kehittämisessä (lukumääräisyys, lukusana, numeromerkki, lukujonotaidot) lukumääriä vertaillen, niillä leikkien ja aktiivisesti arjessa nimen.
- Aikuinen tukee lasten hahmottamisen taitoja tutkien, kokeillen, leikkien sekä erilaisia harjoituksia tarjoten.
- Lapset tutustuvat aikakäsitteisiin sekä mittaamiseen.
- Lapsille tarjotaan hahmottamiskykyä kehittäviä toimintoja arjessa mm. tutkien, rakentaen, askarrellaan sekä muovailleen.

Ympäristökasvatus

- Opetus mahdollistaa lapsiryhmälle luontokokemuksia esiopetuksen arjessa.
- Lapsia tutustutetaan ja ohjataan tutkimaan ympäröivää luontoa (kasvit, eläimet, luonnon ilmiöt).
- Aikuinen tutustuttaa lapsille luontoon liittyviä käsitteitä, ohjaa päätelmien tekoon sekä saa lapset pohtimaan syy-seuraussuhteita.
- Kestävän kehityksen teemat, luonnonsuojelu sekä -kunnioittaminen huomioidaan opetuksessa.
- Lapsia ohjataan huolehtimaan lähiluonnosta ja ympäristöstä.
- Opetus on moniaistista; toimintaan voi liittää erilaiset havainnointivälineet ja pienet kokeet.

Teknologiset ratkaisut

- Esiopetuksessa mahdollistetaan ja rohkaistaan lapsia tutustumaan, ideoimaan sekä rakentamaan itse arjen keksintöjä eri materiaaleja käyttäen.
- Opetuksessa huomioidaan mediakasvatus ja hyödynnetään tekniikka sekä robotiikka.
- Esiopetuksessa pedagogista dokumentointia tehdään yhdessä lasten kanssa.

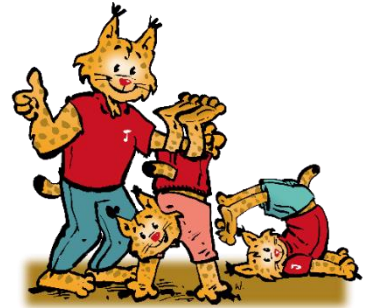

Kasvan, liikun ja kehityn

Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Janakkalassa liikkuminen on tärkeä osa esiopetuksen arkea. Aikuinen vahvistaa lapsen itsetuntoa päivittäisellä rohkaisemisella, kannustamisella sekä kehumisella. Yhdessä liikkuminen ja erilaiset liikuntaleikit vahvistavat mm. lasten yhdessä toimimisen taitoja ja tukevat tarkkaavaisuutta sekä keskittymistä. Aikuisen omalla esimerkillä on olennainen rooli edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamisessa. Toiminnassa huomioidaan lasten aloitteet ja toiveet (lasten osallisuus). Perheen osallisuuden mahdollistamme pitämällä esiopetuksessa jatkuvasti "avoimet ovet".

Liikkuminen

- Aikuinen innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa yksin sekä osana ryhmää.
- Opetus tarjoaa monipuolisia kokemuksia motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle.
- Opetuksessa huomioidaan motoristen perustaitojen vahvistaminen: tasapaino, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot.
- Esiopetuksessa tutustutaan talvilajeista hiihtoon sekä luisteluun.
- Toiminnassa tulee huomioida lasten omaehtoisen liikkumisen mahdollistaminen sekä sisällä että ulkona.
- Opetus mahdollistaa jokaisen lapsen osallistumisen liikkumiseen ja lisää onnistumisen kokemuksia.
- Janakkalan esiopetuksessa toteutuu maksuton uimakoulu.
- Janakkalassa on laadittu esiopetukseen liikunnallisen elämäntavan edistämisen materiaali, joka sisältää mm. liikkumisen vuosikellon.

Ruokakasvatus ja kuluttaminen

- Lapset ymmärtävät omien valintojen merkityksen ja niiden vaikutuksen tulevaisuuteen ja omaan terveyteen.
- Esiopetuksessa tehdään erilaisia arjen askareita, esim. leivonta ja pöytien kattaus. Esiopetuksessa tutustutaan ruuan tuotantoketjuun hyödyntäen lähiympäristöä (esim. maatilavierailut, kauppareissut, ruokatori).
- Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi lapsiryhmässä tutustutaan muihin ruoka- ja tapakulttuureihin huoltajat tähän mahdollisuuksien mukaan osallistaen.
- Lasten kanssa tutkitaan mainontaa ja tehdään niistä yhdessä tulkintoja sekä pohdintoja (kuluttajakasvatuksen näkökulma).

Hyvinvointi, terveys sekä turvallisuus

- Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitys hyvinvoinnille ja terveydelle.
- Lasten kanssa pohditaan terveellisiä valintoja ja miten mm. mielen hyvinvointia voi tukea omilla valinnoilla.
- Arjessa harjoitellaan kaveritaitoja, toisen huomioon ottamista, tunteiden tunnistamista, nimeämistä sekä niiden hallintaa.
- Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan arjen taitoja tähän liittyen.
- Lapsia ohjataan kehotunnekasvatuksen keinoin arvostamaan kohteluun ja koskemattomuuteen (lasten oikeudet).
- Lasten kanssa puhutaan fyysisistä sekä psyykkisistä vaaratilanteista (turvataitokasvatus).
- Turvataitokasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lapsiryhmän turvallisuuden tunnetta, antaa heille keinoja ja malleja pyytää apua arjen tilanteissa.
- Opetuksessa harjoitellaan turvallista liikkumista lähiympäristössä sekä tieto- ja viestintäteknologiaympäristöjen toimintaympäristöihin tutustumista ikäkaudelle sopivalla tavalla.

4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua sekä opettaa kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.⁶⁵

4.5. Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Monikielisen lapsen opetus järjestetään muun esiopetuksen yhteydessä. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Opetuksessa on keskeistä tukea monikielisten lasten kielitaitoa sekä kulttuuri-identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Opetuskielen taidon kehittymistä edistetään esiopetuksen arjessa esiopettajan toimesta. Kaikki lapset tarvitsevat tietoa ja kokemuksia erilaisista kulttuureista kasvaakseen toisia kunnioittaviksi ja tasa-arvoisiksi ihmisiksi.

Eri kieli- ja kulttuuritaustat pystytään huomioimaan tekemällä tiivistä yhteistyötä lapsen huoltajien kanssa. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (leops) -keskusteluissa tarkennetaan kotien ja esiopetuksen yhteisiä toimintatapoja. Vastuu lapsen oman kotikielen ja kulttuurin tukemisesta on ensisijaisesti perheellä.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden opetuksen lähtökohtia ovat lapsilähtöisyys, toiminnallisuus ja leikki. Oppiminen nivotaan arkeen, lapsen jokapäiväiseen elämään, tuttuihin asioihin ja lapsen kiinnostuksen kohteisiin. Opetuksessa korostuvat lapsen osallisuus, aikuisen antama malli, toiminnan sanoittaminen ja kuvittaminen sekä opetuskielen harjoittelu vertaisryhmässä. Tavoitteena on, että lapsi saavuttaa esiopetuksen aikana mahdollisimman toimivan opetuskielen taidon ja toimivan monikielisuuden. Janakkalassa hyödynnetään KieliPeda-työvälinettä kielitietoisuuden oppimisympäristön arvioinnin, monikielisen lapsen kielimaailman tarkastelun sekä suomen kielen taitojen seurannan tukena. Janakkalan varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on laadittu Pikku Ilvesten Kieku-opas (opas kieli- ja kulttuuritietoisuuden opetuksen tueksi). Kieku-opaassa on henkilöstölle ohjeistus KieliPedan käyttöönottoon. Lapselle ei laadita erillistä S2-oppimissuunnitelmaa, vaan monikielisen lapsen suomen kielen taitojen seuranta (KieliPedan lomake 3) kirjataan lapsen vasuun/ lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi monipuolisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.⁶⁶

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt⁶⁷ osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä esiopetuksen ryhmässä, että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.⁶⁸

⁶⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 25

⁶⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 29

⁶⁷ Perusopetuslaki 20 b § (1090/2024)

⁶⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 29

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain⁶⁹ mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Esiopetuksen järjestämispaikkaan viitataan pääsääntöisesti käsitteellä esiopetuksen toimipaikka, ja oppilaskohtaisista tukitoimista käytetään nimitystä lapsikohtaiset tukitoimet.⁷⁰

5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja lapsikohtaisia tukitoimia oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tueksi.⁷¹ Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lapsia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista määrätään luvussa 5.2 ja lapsikohtaisista tukitoimista määrätään luvussa 5.3.⁷²

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.⁷³ Janakkalassa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt sekä ryhmäkohtaiset tukimuodot kuvataan ryhmäkohtaisesti myös ryhmien varhaiskasvatussuunnitelmissa (ryhmävasuissa).

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen⁷⁴ tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.⁷⁵

Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistymisen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.⁷⁶

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla

⁶⁹ Perusopetuslaki 4 a luku

⁷⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 29

⁷¹ Perusopetuslaki 20 a §

⁷² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 29

⁷³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 29

⁷⁴ Perusopetuslaki 20 a §

⁷⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 29

⁷⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 30

vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.⁷⁷

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa⁷⁸. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä⁷⁹ ennakoivasti ja suunnitelmallisesti. Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetustyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan.⁸⁰

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin⁸¹, jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista määrätään tarkemmin luvussa 5.3.1.⁸²

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhoillon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhoillon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhoiltoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoiltona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoilolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhoiltona opiskeluhoitopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa⁸³. Opiskeluhoillosta määrätään tarkemmin luvussa 6.⁸⁴

5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää salassapitovelvoitteiden estämättä⁸⁵. Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.⁸⁶

⁷⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 30

⁷⁸ HE 114/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, 77–78

⁷⁹ Perusopetuslaki 20 a §

⁸⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 30

⁸¹ Perusopetuslaki 20 b §

⁸² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 30

⁸³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

⁸⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 30

⁸⁵ Varhaiskasvatuslaki 41 § ja perusopetuslaki 41 §

⁸⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 31

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tukitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.⁸⁷

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteen sovittua esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa.⁸⁸

Tuen järjestämistä ohjaavat käytännöt ja vastuut

Janakkalassa kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen järjestämisestä vastaa esiopetusryhmän opettajat. Lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ennakoitujen sekä suunnitellut ryhmäkohtaiset tukimuodot. Janakkalassa on mahdollista toteuttaa esiopetusta pienennetyssä ryhmässä, johon kohdistetaan enemmän oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä. Huoltajat osallistuvat lapsen tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelman tekemiseen. Lapsi osallistuu esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskusteluun joko haastattelun muodossa tai olemalla keskustelussa läsnä.

Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja (kveo) on lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen asiantuntija, jonka tehtävänä on ohjata ja opastaa esiopetushenkilöstöä ja huoltajia tukea saavan lapsen asioissa. Kveo osallistuu lapsen tuen tarpeen tunnistamiseen ja arviointiin, tutkimuksiin ohjaamiseen sekä tuen suunnitteluun ja seurantaan yhteistyössä huoltajien sekä monialaisen verkoston (mm. terveydenhoitaja, koulupsykologi, kuraattori, koulun laaja-alaisen erityisopettaja) kanssa.

Kveo osallistuu oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ennakoivaan suunnitteluun nivelvaiheissa (varhaiskasvatuksesta esiopetukseen sekä esiopetuksesta kouluun).

Janakkalassa varhaiskasvatuspäälliköllä ja päiväkodin johtajilla on vastuu esiopetuksen toimintakulttuurin johtamisesta, kehittämisestä ja arvioinnista. Päiväkodin johtaja on toimipaikan pedagogiikan johtaja. Päiväkodin johtaja vastaa niistä toimenpiteistä, jotka mahdollistavat esiopetushenkilöstölle riittävän tuen rakentamisen osana ryhmän pedagogista toimintaa, luo hyvät työolosuhteet sekä edistää henkilöstön ammatillista osaamista ja kehittymistä. Päiväkodin johtaja vastaa esiopetuksen lukuvuosisuunnitelman ennakoivasta laadinnasta, arvioinnista sekä kehittämisestä.

Lukuvuosisuunnitelma

Lukuvuosisuunnitelma on osana toimipaikkojen toimintavuosisuunnitelmaa. Siinä kuvataan tuen järjestämisen rakenteet (henkilöstömäärä/ryhmän koko), toimintatavat (oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, pedagogiset painotukset), toimipaikka-/ryhmäkohtainen työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Lukuvuosisuunnitelmassa on kuvattu konkreettisesti ryhmäkohtaiset tukimuodot (suunnitelma, toteutus ja arviointi) tiedossa olevin tarpein ennen lukuvuoden alkua sekä esiopetusvuoden aikana

⁸⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 31

⁸⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 31

nousevat tarpeet. Lukuvuosisuunnitelmaa tulee tuen toteuttamisen ja riittävyden osalta arvioida säännöllisesti. Lukuvuosisuunnitelmasta tiedotetaan huoltajia. Janakkalassa lukuvuosisuunnitelma laaditaan henkilöstön ja kveon yhteistyössä, jossa ennakoidaan tulevan lukuvuoden oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt sekä ryhmäkohtaiset tukimuodot.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut

Kevään varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa (vasu) huoltajien kanssa rakennetaan tuen jatkumo esiopetukseen siirryttäessä. Huoltajan kanssa keskustellaan, miten lapsen saama tuki kirjataan jatkossa (ryhmäkohtainen vs. lapsikohtainen tuki) lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan/vasuun. Tukea saavan lapsen kevään vasukeskusteluun kutsutaan mukaan tuleva esiopettaja. Ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan esiopetukseen ennakoivasti keväällä ryhmien muodostuksen jälkeen kveon ja tulevan esiopettajan yhteistyönä. Tiedonsiirron käytännöt esiopetuksesta kouluun on kuvattu esi- ja alkuopetuksen yhteistyön vuosikellossa.

Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittaminen

Janakkalassa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma ja varhaiskasvatussuunnitelma on yhdistetty samalle Wilma-lomakkeelle. Jokaiselle lapselle laaditaan Janakkalassa esiopetuksen oppimissuunnitelma/vasu. **Oppimissuunnitelmassa tavoitteet laaditaan pedagogiselle toiminnalle ja opetukselle, ei lapselle.**

5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa⁸⁹. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä⁹⁰. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.⁹¹

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria, ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen. Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.⁹²

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Opettajien oman pedagogisen työn arvioinnista ja kehittämisestä määrätään tarkemmin luvussa 4.2. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti.⁹³

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista huomioida lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen

⁸⁹ Perusopetuslaki 20 b §

⁹⁰ Perusopetuslaki 20 b §

⁹¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 31

⁹² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 31

⁹³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 31

opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. (kts. luku 4.3)⁹⁴

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.⁹⁵

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia ratkaisuja. Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.⁹⁶

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöstöä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyen. Henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa muun muassa täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla.⁹⁷

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt Janakkalassa:

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa kaikkea toimintaa. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan ja ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaan.

- Henkilöstön osaamisen vahvistaminen, moniammatillinen yhteistyö
- Henkilöstön johtaminen ja moniammatillisen yhteistyön kehittäminen
- Opettajien oman pedagogisen työn arviointi
- Opetusryhmien muodostaminen lasten tarpeet ja vahvuudet huomioiden
- Eriyttäminen, joustavat ryhmittelyt (myös lisähaasteet huomioidaan!)
- Työtapojen ja oppimisympäristön muokkaaminen siten, että lapsen oikeus oppia vertaisryhmässä toteutuu
- Pedagogiset järjestelyt:
 - strukturoitu arki
 - sensitiivinen vuorovaikutus
 - puhetta tukevat/korvaavat kommunikaatiomenetelmät
 - johdonmukaiset työtavat
 - erilaiset eriyttämisen muodot
- Rakenteelliset järjestelyt:
 - tilojen esteettömyys
 - ryhmän lapsimäärän pienentäminen
 - henkilöstön mitoittamiseen ja /tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut
 - henkilöstön riittävän osaamisen varmistaminen (täydennyskoulutus, kveon konsultaatio)

⁹⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 31

⁹⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 31

⁹⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 32

⁹⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 32

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmäkohtaista tukimuotoa⁹⁸. Ne ovat yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten moninaisiin tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeesta.⁹⁹

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana.¹⁰⁰

Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen¹⁰¹ tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmässä esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiopetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspöissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin. Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.¹⁰²

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen¹⁰³ tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa samanaikais- tai yhteisopetuksena. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisien sekä suomi/ruotsi toisena kielenä opetuksen näkökulmat.¹⁰⁴

Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja

⁹⁸ Perusopetuslaki 20 b §

⁹⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 32

¹⁰⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 32

¹⁰¹ Perusopetuslaki 20 b §

¹⁰² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 32

¹⁰³ Perusopetuslaki 20 b §

¹⁰⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 33

vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.¹⁰⁵

Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalle henkilölle lapsia tai opetusta koskevissa asioissa. Erityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- tai yhteisopetusta koskien.¹⁰⁶

Ryhmäkohtaiset tukimuodot Janakkalassa:

Ryhmäkohtaiset tukimuodot kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Mitä:

- yleinen tukiopetus
- opetuskielen tukiopetus (kieli- ja kulttuuritietoinen opetus)
- erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Miten:

- toimintakulttuurin ja pedagogiikan rakentaminen siten, että lapsiryhmän vahvuudet ja tarpeet huomioidaan kaikessa toiminnassa
- eriyttäminen, joustavat ryhmittelyt
- samanaikaisopetus
- erityisopettajan konsultaatio

Kuka:

- esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja
- muu opettaja (esim. kieli- ja kulttuuriopettaja/resurssiopettaja)
- konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja

5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia¹⁰⁷ viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.¹⁰⁸

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa.¹⁰⁹ Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa.¹¹⁰

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso.¹¹¹

¹⁰⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 33

¹⁰⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 33

¹⁰⁷ Perusopetuslaki 20 c § (1090/2024)

¹⁰⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 34

¹⁰⁹ Perusopetuslaki 20 c §

¹¹⁰ Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024)

¹¹¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 34

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnitteleminen ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.¹¹²

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.¹¹³

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaista opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus.¹¹⁴

Lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.¹¹⁵

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.¹¹⁶

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.¹¹⁷

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä. On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen¹¹⁸ tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.¹¹⁹

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä¹²⁰, ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti.¹²¹

¹¹² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 34

¹¹³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

¹¹⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

¹¹⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

¹¹⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

¹¹⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

¹¹⁸ Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki 29 § (1326/2010)

¹¹⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

¹²⁰ Perusopetuslaki 20 c §

¹²¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle.¹²²

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveyspalveluja.¹²³

Lapsikohtaiset tukitoimet Janakkalassa:

Lapsikohtaiset tukitoimet kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Lapsikohtaisista tukitoimista tehdään hallinnollinen päätös.

Mitä:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus
- opetus pienryhmässä
- tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet

Miten:

- esiopetusryhmä (samanaikaisopettajuus)
- pienryhmä
- ryhmäkohtaiset tukimuodot

Kuka:

- esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja
- konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja

5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on selvitettävä¹²⁴ ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua¹²⁵ lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.¹²⁶

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa¹²⁷ on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnitteluun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.¹²⁸

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä ja ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.¹²⁹

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja¹³⁰. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arvioinnin yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen

¹²² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

¹²³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

¹²⁴ Perusopetuslaki 20 d § (1090/2024)

¹²⁵ Perusopetuslaki 20 d §

¹²⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

¹²⁷ Perusopetuslaki 20 d §

¹²⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35-36

¹²⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 36

¹³⁰ Perusopetuslaki 20 d §

arviointiin.¹³¹ Janakkalassa kveo osallistuu tiiviissä yhteistyössä esiopettajien kanssa tuen tarpeen arviointiin sekä lapsikohtaisen tuen päätösvalmisteluun.

Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat¹³². Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain¹³³ mukaisten opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveystieteistä¹³⁴. Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.¹³⁵

Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tuen muotoja¹³⁶ tai tukipalveluita¹³⁷, näiden toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tulkitsemispalveluita tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustajapalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.¹³⁸

5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma¹³⁹. Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja¹⁴⁰. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa.¹⁴¹ Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.¹⁴²

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat tukitoimet,
- perustelut siitä, miksi tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty
- miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan
- miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan^{143 144}

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien

¹³¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 36

¹³² Perusopetuslaki 20 d §

¹³³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

¹³⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

¹³⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 36

¹³⁶ Varhaiskasvatustalaki 15 b § (1183/2021)

¹³⁷ Varhaiskasvatustalaki 15 c § (1183/2021)

¹³⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 36

¹³⁹ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁴⁰ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁴¹ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁴² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35

¹⁴³ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁴⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 36-37

toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumista arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.¹⁴⁵

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista.¹⁴⁶

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava¹⁴⁷ tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaisesti. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.¹⁴⁸

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.^{149 150}

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemista. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.¹⁵¹ Janakkalassa esi- ja perusopetuksen nivelvaiheyhteistyötä sekä tuen toteuttamista toteutetaan esi- ja alkuopetuksen yhteistyön vuosikellon mukaisesti.

5.3.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös¹⁵² lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätös menettelyssä noudatetaan hallintolakia.^{153 154}

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä hallintolain mukaisesti¹⁵⁵. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen. Päätös on perustettava hallintolain mukaisesti¹⁵⁶. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.¹⁵⁷

¹⁴⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 37

¹⁴⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 37

¹⁴⁷ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁴⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 37

¹⁴⁹ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

¹⁵⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 37

¹⁵¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 37

¹⁵² Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024)

¹⁵³ Hallintolaki

¹⁵⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 37

¹⁵⁵ Hallintolaki 34 §

¹⁵⁶ Hallintolaki 45 §

¹⁵⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 37

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella¹⁵⁸ tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.¹⁵⁹

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat hakea oikaisua¹⁶⁰. Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana¹⁶¹. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.¹⁶²

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti¹⁶³. Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet¹⁶⁴

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain¹⁶⁵ mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikohtaisen tuen toteuttaminen edellyttää. Päätöksessä ei kuvata suunnitelmaa lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisesta.¹⁶⁶

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta¹⁶⁷.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyuden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyys pyritään varmistamaan ennakoivasti keväällä ryhmiä muodostaessa. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja toteuttamista koskevan suunnitelman laatimisesta vastaa kveo yhdessä esiopettajan kanssa. Lapsikohtaisen tuen suunnitelmassa hyödynnetään Opetushallituksen mallilomaketta.

Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuut

Janakkalassa kveo vastaa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista sekä suunnitelman laadinnasta. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja (kveo) valmistelee hallintopäätöksen sekä esiopetuksen, että täydentävän varhaiskasvatuksen osalta. Lapsen tukea koskevan hallintopäätöksen tekee esiopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen osalta varhaiskasvatuspäällikkö.

¹⁵⁸ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁵⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 37-38

¹⁶⁰ Perusopetuslaki 42 § (959/2015) Hallintolaki 46 § (581/2010)

¹⁶¹ Perusopetuslaki 20 f §

¹⁶² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 38

¹⁶³ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁶⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 38

¹⁶⁵ Perusopetuslaki 20 c §

¹⁶⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 38

¹⁶⁷ Perusopetuslaki 20 f §

5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.¹⁶⁸

5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.¹⁶⁹

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.¹⁷⁰

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun¹⁷¹. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhoillon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhoito luku 6).¹⁷²

5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.¹⁷³

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut kasvatus- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö

¹⁶⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 38

¹⁶⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 38

¹⁷⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 38

¹⁷¹ HE 114/2024 vp, s. 12

¹⁷² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 38-39

¹⁷³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 39

toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia säännöksiä.¹⁷⁴¹⁷⁵

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikais sairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveystuon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.¹⁷⁶

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämiseen ja toteuttamaan lääkinälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteen sovitetaan esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.¹⁷⁷

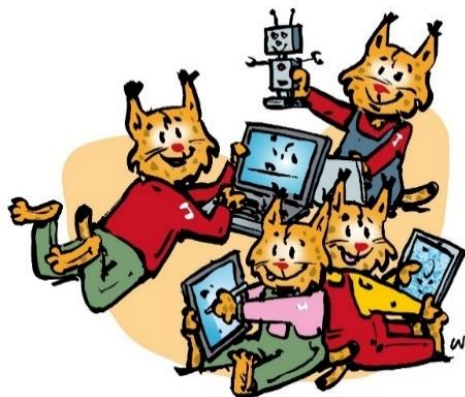
Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa

Janakkalassa huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on toimivan yhteistyön rakentaminen, jossa esiopetuksen henkilöstö sitoutuu kokopäiväpedagogiikka huomioiden lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseen. Huoltajien kanssa rakentuvassa yhteistyössä tärkeää on keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja toisen kunnioittaminen.

Esiopettaja on tuen tarpeen havaittuaan matalalla kynnyksellä yhteydessä huoltajiin. Esiopettaja avaa huoltajille lapsen oikeutta eri tuen muotoihin ja tukitoimiin. Kveo tekee tiivistä yhteistyötä tukea saavien lasten huoltajien kanssa (esim. huoltajapuhelut). Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tiivistyy tuen tarpeen kasvaessa. Lapsi osallistuu tukea koskevaan suunnitteluun ja arviointiin kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.

Opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyötahojen kanssa tehtävä yhteistyö ja kehittäminen

Janakkalan esiopetuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen opiskeluhoitohenkilöstön kanssa. Lastenneuvolan henkilöstö osallistuu matalalla kynnyksellä ja huoltajan suostumuksella lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman tekoon. Lapsen on mahdollista saada esiopetuksen kuraattorin sekä koulupsykologin palveluita. Esiopetuksen kuraattori vierailee esiopetusryhmissä, tapaa tarvittaessa lapsia yksilöllisesti ja tekee mm. nivelvaiheyhteistyötä kouluun siirryttäessä. Hyvinvointialueen kasvatus- ja perheneuvonta on mukana lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja arvioinnissa tarvittaessa. Janakkalassa lapsen kuntouttavat terapiat voivat toteutua esiopetuspäivän aikana.

¹⁷⁴ Perusopetuslaki 40 § ja 41 §

¹⁷⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 39

¹⁷⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 39

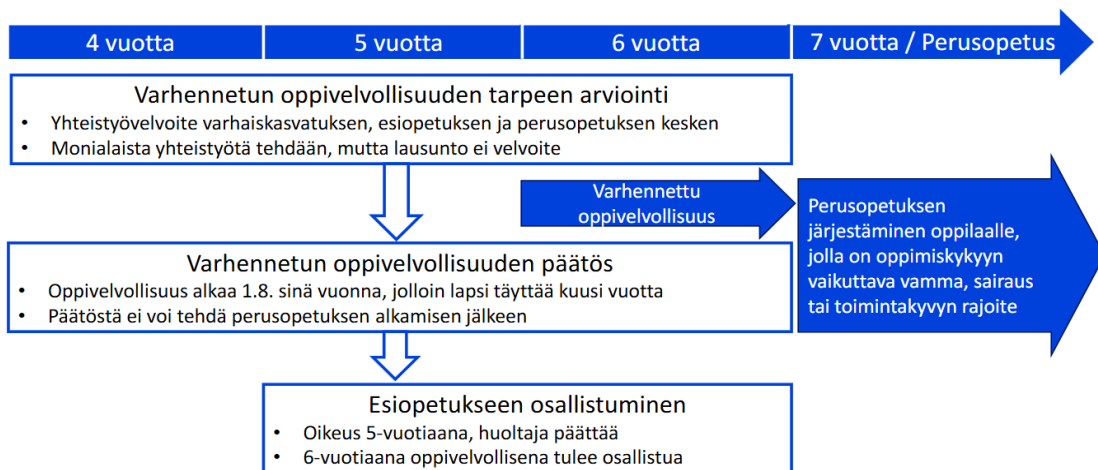
¹⁷⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 39

5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

5.5.1. Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennettu oppivelvollisuus lapselle, jolla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite

9.4.2026 | Opetushallitus/Utbildningsstyrelsen

15

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin¹⁷⁸, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta.^{179 180}

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.¹⁸¹

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta¹⁸². Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua

¹⁷⁸ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹⁷⁹ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹⁸⁰ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 40

¹⁸¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 40

¹⁸² Perusopetuslaki 26 a §

esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi esiopetukseen 5-vuotiaana. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa varhennetusta oppivelvollisuudesta.^{183 184}

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.¹⁸⁵

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.¹⁸⁶

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.¹⁸⁷

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneelle lapselle tulee tehdä tukea koskeva päätös¹⁸⁸, joka tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin¹⁸⁹ ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman¹⁹⁰ mukaisesti. Tukea koskevassa päätöksessä päätetään tarvittavista lapsikohtaisista tukitoimista, ja tukitoimiin tulee sisältyä joko säännöllinen erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tai kokoaikainen erityisopettajan opetus pienryhmässä.¹⁹¹

Janakkalassa tukea koskevan päätöksen sekä päätöksen varhennetusta oppivelvollisuudesta tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Kveo vastaa huoltajan kuulemisprosessista sekä lapsikohtaisen tuen kirjaamisesta ryhmän opettajan kanssa. Varhennetun oppivelvollisuuden myöntämistä varten tarvitaan aina psykologin lausunto, jos ei ole olemassa vanhaa lääkärin lausuntoa tai muuta vastaavaa.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei

¹⁸³ Oppivelvollisuuslaki 3 §

¹⁸⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 40

¹⁸⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 40

¹⁸⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 40

¹⁸⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 41

¹⁸⁸ Perusopetuslaki 20 f §

¹⁸⁹ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁹⁰ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁹¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 41

oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.¹⁹²

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella¹⁹³. Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.¹⁹⁴

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten (kts. luku 5.5.5). Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.¹⁹⁵

5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa¹⁹⁶. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.¹⁹⁷

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.¹⁹⁸

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen esiopetuksen järjestämisestä¹⁹⁹. Esiopetuksen järjestämisestä on

¹⁹² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 41

¹⁹³ Perusopetuslaki 20 i § (1090/2024), voimaan 1.8.2026

¹⁹⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 42

¹⁹⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 42

¹⁹⁶ Perusopetuslaki 4 a § (1090/2024)

¹⁹⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 42

¹⁹⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 42

¹⁹⁹ Perusopetuslaki 4 a §

kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava²⁰⁰. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee sairaalan sijaintikunta.^{201 202}

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa.²⁰³ Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.²⁰⁴

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen.²⁰⁵ Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua on järjestettävä myös muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetuksen järjestämiseen.²⁰⁶

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.²⁰⁷

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi²⁰⁸. Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.²⁰⁹

5.5.3. Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja²¹⁰ vastaavalla tavalla kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistavasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös.²¹¹

²⁰⁰ Perusopetuslaki 4 a §

²⁰¹ Perusopetuslaki 4 a §

²⁰² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 42

²⁰³ Perusopetuslaki 4 a §

²⁰⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 42

²⁰⁵ Perusopetuslaki 4 a §

²⁰⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 42

²⁰⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 42

²⁰⁸ Perusopetuslaki 4 a §

²⁰⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 42-43

²¹⁰ Perusopetuslaki 31 §

²¹¹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 43

5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksessa²¹² säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikais sairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetukseen järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisaajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.²¹³

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.²¹⁴

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös erityisistä opetusjärjestelyistä on voimassa määräajan, enintään toimintavuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa, ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella.²¹⁵

5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella²¹⁶, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myös myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen.²¹⁷

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.²¹⁸

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden toimintavuoden ajan.²¹⁹

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksenteko ja toteuttaminen Janakkalassa

Kveo valmistelee varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen yhteistyössä huoltajien kanssa. Varsinaisen päätöksen varhennetusta oppivelvollisuudesta tekee varhaiskasvatuspäällikkö.

²¹² Perusopetuslaki 18 § (1090/2024)

²¹³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 43

²¹⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 43

²¹⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 43

²¹⁶ Perusopetuslaki 27 §

²¹⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 43-44

²¹⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 44

²¹⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 44

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaan hallintopäätösvalmisteluun liitetään mukaan olemassa olevat psykologiset tai lääketieteelliset lausunnot.

Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen käytännöt ja vastuut

Janakkalassa lasten sairaalaopetus toteutuu OmaHämeen hyvinvointialueen palveluna. Konsultaatio vaatii erikoissairaanhoidon asiakkuuden. Konsultaation tavoitteena on tarjota tukea ja ohjausta lapsen oppimisen tuen yksilöllisiin järjestelyihin sekä erityistilanteisiin. Konsultaation työmuotoja ovat mm. puhelin- ja etäkonsultaatiot, ohjauksen käynnit, verkostotyöhön osallistuminen sekä koulutukset ja tietoisuus.

Lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen ja vastuut

Janakkalassa päätöksen esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä valmistelee kveo huoltajan hakemuksen perusteella. Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuspäällikkö.

Perusopetuksen aloittaminen vuotta säädettyä myöhemmin

Kveo valmistelee yhdessä huoltajan kanssa hakemuksen sivistysjohtajalle päätettäväksi. Hakemukseen liitetään psykologinen tai lääketieteellinen selvitys.

6. Opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin sekä esiopetuksen osallistumisen edellytyksiä. Opiskeluhoultotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Opiskeluhoolto (Opiskeluhoolto-kuvio alla) toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon.

6.1.

Esiopetuksen opiskeluhoollon järjestäminen

Janakkalassa opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen ja Oma Hämeen hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoollon palvelut koostuvat Oma Hämeen hyvinvointialueen

psykologeista ja esiopetuksen kuraattorista sekä neuvolan terveydenhuoltopalveluista. Monialaisesta opiskeluhollosta ja sen kehittämistä vastaa opiskeluholloin ohjausryhmä²²⁰.

Janakkalan esi-, perus- ja lukio-opetuksen opiskeluholloosuunnitelmassa on kuvattu tarkemmin esiopetuksen opiskeluhollo ja opiskeluholloosuunnitelma sisältää paikalliset opiskeluhollootyön tavoitteet, keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluholloin järjestämiseksi.

6.2. Yhteisöllinen opiskeluhollo

Janakkalan kunnan yhteisöllisen opiskeluholloin tavoitteena on lisätä lasten selviytymiskykyä eli resilienssiä vahvistamalla arjen taitoja, tunne- ja vuorovaikutustaitoja, lisäämällä osallisuutta sekä vahvistamalla oppimisen iloa. Toimipaikkakohtaista, yhteisöllistä opiskeluhollootyötä johtaa päiväkodin johtaja.

Esiopetuksen yhteisöllisen opiskeluholloin tavoitteita tarkentavat toimenpiteet kirjataan toimipaikkakohtaisiin lukuvuosisuunnitelmiin.

Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten esiopetukseen osallistumista ja opetuksen järjestäjällä on velvollisuus seurata poissaoloja. Janakkalan esiopetukseen on laadittu poissaolon portaati.

6.3. Opiskeluholloosuunnitelmat

Enemmän tietoa Janakkalan opiskelijahuollosta on luettavissa kunnan esi-, perus- ja lukio-opetuksen opiskeluholloosuunnitelmaista, joka päivitetään tarvittaessa. Opiskeluholloosuunnitelma sisältää paikallisen kuvauksen opiskeluhollosta.

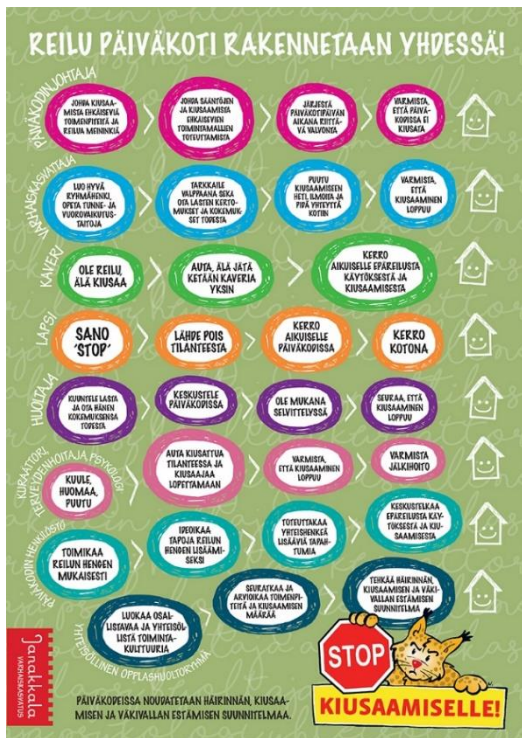
6.4. Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Janakkalan esi-, perus- ja lukio-opetuksen opiskeluholloosuunnitelma ja toimipaikkakohtaisissa turvallisuussuunnitelmissa on kuvattu suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä loukkaavat ihmisen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista koskemattomuutta. Kiusaamisella tarkoitetaan, että lapsi joutuu toistuvasti muiden vihamielisen tai syrjivän käyttäytymisen kohteeksi. Kiusaamista on myös se, kun lapselle toistuvasti ja tahallaan aiheutetaan mielipahaa. Kiusaajana voi olla lapsiryhmä tai yksittäinen lapsi. Lapsille tyypillisiä kiusaamisen muotoja ovat leikistä poissulkeminen ja nimittely. Lasten väliset riidat, erimielisyydet, rajut leikit ja kiusoittelu eivät ole kiusaamista, vaan lasten välisiä ristiriitatilanteita.

²²⁰ Janakkalan esi-, perus-, ja lukio-opetuksen opiskeluholloosuunnitelma 2025

Esiopetuksessa kiusaamiseen puututaan välittömästi. Opettajalla ja päiväkodin johtajalla on velvollisuus ilmoittaa huoltajalle epäilystä kiusaamisesta, häirinnästä, syrjinnästä ja väkivallasta oppimisympäristössä. Tavoitteena on puuttua jo sellaiseen toimintaan, jolla on riski jatkossa muotoutua kiusaamiseksi. Esiopetuksen henkilöstön tulee tunnistaa tilanteet, joilla on merkitystä kiusaamistilanteiden syntyyn ja käydä lasten kanssa keskusteluja siitä, miten kiusaamiseen puututaan. Yhdessä lasten kanssa pohditaan, mitä toisen ihmisen kunnioittaminen tarkoittaa ja mitkä ovat oikeita käyttäytymistapoja ryhmässä. Myös syy- ja seuraussuhteita pohditaan yhdessä lasten kanssa. Aikuisen malli on merkittävä, kun lapsi opettelee tapoja ja sääntöjä. Kiusaamisen ennaltaehkäisyssä yhteistyö lasten huoltajien kanssa on erittäin tärkeää. Huoltajien on saatava tietoa siitä, miten lapsi käyttäytyy vertaisryhmässä.

Lapsi tarvitsee mahdollisuuksia harjoitella sosiaalisia taitoja. Ryhmässä toimiessaan lapsi saa mallioppimisen kokemuksia ja palautetta käyttäytymisestään. Sosiaalisia taitoja ja tunteiden hallintaa ei aina opita luontaisesti, vaan niitä on opetettava ja opeteltava. Esiopetusryhmissä

lasten keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan toisia kunnioittavaksi ja erilaisuutta hyväksyväksi. Tavoitteena on, että lapsi tuntee kuuluvansa ryhmään. Hyvä ryhmähenki luo sellaisen ilmapiirin ja yhteenkuuluvuuden tunteen, joka ennaltaehkäisee kiusaamista.

Tunnetaitojen oppiminen on tärkeää arjen vuorovaikutustilanteissa. Erilaisten tunteiden tunnistaminen, nimeäminen ja ilmaisu ovat tärkeitä lapsen itsetunnon ja minäkuivan kehittymiselle. Aikuisen ohjaamana ja kannustamana lapsen on turvallista harjoitella omia tunne- ja olotilojaan. Onnistumisien ja toistojen kautta lapsen itsesäätely kehittyy ja vahvistuu. Sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen vahvistamiseen esiopetus ryhmissä käytetään erilaisia materiaaleja ja menetelmiä.

Janakkalan kunnassa on laadittu varhaiskasvatuksesta lukioon ulottuva Arjen turvallisuus - opetuspaketti, johon on koottu turvallisuuskasvatuksen keskeiset sisällöt ja niiden jatkumo opiskelijan ikätaso huomioiden. [Arjen turvallisuus -opetuspaketti](#)

Jokaisella on tärkeä rooli kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä ja lopettamisessa. Kiusaamisen ennaltaehkäisemisen periaatteita käydään arjessa läpi lasten, perheiden ja henkilöstön kanssa. Yhteisöllisessä opiskeluhollossa laaditaan lasten väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä suojaamiseksi suunnitelma. Opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin tulee ilmoittaa häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta epäillyn tai niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä. Janakkalan varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on laadittu kiusaamisen ennaltaehkäisemisen materiaali.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuva esiopetus

Janakkalan kunnan esiopetussuunnitelma ei ole erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuvaa, vaan se noudattaa Opetushallituksen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita.

E rilaisia oppimisympäristöjä

S ensitiivistä vuorovaikutusta

I nklusiivista toimintakulttuuria

O sallisuutta ja oppimisen iloa

P ositiivista pedagogiikkaa

E lämyksiä ja hetkessä elämistä

Turvallisuutta ja tunnetaitoja

U skoa omiin kykyihin

S atuihin sukeltamista

